

L'observació documental

Objectius

En general, aquest mòdul serveix perquè l'estudiant compregui l'especificitat de l'observació indirecta en la modalitat d'observació documental respecte als altres tipus d'observació ja estudiats i sigui capaç de distingir entre els avantatges i els desavantatges d'aquesta classe d'observació, concretats, els uns i els altres, en les diferents modalitats de transcripcions i –sobretot– de documents.

Aquest objectiu general comporta el següent:

- Comprendre completament la diferència entre transcripcions de registres verbals i documents escrits per un subjecte, amb els valors metodològics propis de cada un.
- Distingir els tipus principals de documents, els que anomenem microtextuals davant dels que anomenem macrotextuals.
- Conèixer els tipus més corrents de textos fragmentaris i de petita extensió utilitzats en la recerca, entenent l'ús que es pot fer de cada un en l'obtenció d'informació.
- Assimilar la diferència entre els documents macrotextuals i els microtextuals i que n'apregui les varietats bàsiques i els enfocaments de l'anàlisi en cadascuna.

Planificació de l'aprenentatge

Mòdul 4. L'observació documental					
Títol unitats	Objectius	Nuclis de coneixement	Activitats	Lectures obligatòries	Temps
Transcripcions i documents	Comprendre completament la diferència entre transcripcions de registres verbals i documents escrits per un subjecte, amb els valors metodològics propis de cada un.	Transcripcions Documents	Es demana que es faci un llistat de documents possibles, afegits als citats en el text, i que es classifiquin en les categories explicades.		3-4 h
Documents microtextuals	Conèixer els tipus més corrents de textos fragmentaris i de petita extensió utilitzats en la recerca, entenent l'ús que es pot fer de cada un d'ells en l'obtenció d'informació.	Relats, narracions Històries de vida Autoinformes Cartes i material epistolar	Fer una llista de mitja dotzena de situacions tipus relat o narració, a partir dels models de pràctiques interpretatives proposats en el text; resoldre-les pensant en arguments que podrien utilitzar els subjectes en aquestes situacions.		6-7 h
Documents macrotextuals	Assimilar la diferència entre els documents macrotextuals i els microtextuals i aprendre les varietats bàsiques, i també els enfocaments de l'anàlisi per a	Diaris Autobiografies i memòries Diferències entre diaris i autobiografies	Es demana que es recorri al contacte previ amb diaris, literaris o no, i que s'examini quines de les característiques descrites al text hi són presents i quines no, proposant-ne de noves, si cal.	J. Behar (1991). Observación y análisis de la producción verbal de la conducta. A T. Anguera (Ed.), <i>Metodología Observacional en la Investigación Psicológica. Vol. 1: Fundamentación</i>	5 h

Introducció

Un cop més haureu de retrocedir al mòdul "Caracterització i marc dels mètodes qualitius en la investigació psicològica i social" de la nostra exposició per tal de situar-vos respecte del tema que abordarem tot seguit. Heu de recordar que l'observació documental, en tant que forma particular d'observació indirecta, és una de les vies d'actuació principals de la investigació qualitativa, una de les que ha permès aproximacions ben representatives d'aquesta classe de recerca.

VEGEU TAMBÉ

Podeu veure la casella 3 de la taula que hi ha en l'apartat "La varietat dels mètodes qualitius: semblances i diferències" del mòdul "Caracterització i marc dels mètodes qualitius en la investigació psicològica i social" d'aquesta assignatura.

L'investigador qualitatiu sovint analitza i interpreta documents. En aquests documents afloren o s'oculten, segons els casos, els comportaments, valors, creences, opinions, de la comunitat, grup social o persones que es vol estudiar.

Però, per altra banda, fins i tot quan el material de base sobre el qual treballa l'investigador no correspon a documents originals, fins i tot quan s'ha obtingut mitjançant tècniques d'observació no participant i participant com les que hem estat exposant fins ara, també llavors aquest material de base sovint acaba essent un text escrit, adoptant el format de transcripcions, de còpies en paper o ordinador de la conducta verbal registrada als subjectes.

En definitiva, una part important de la investigació qualitativa acaba desembocant en l'estudi de registres de les verbalitzacions de les persones o en els documents o textos que creen. Això no solament justifica la inclusió d'aquest tema en aquesta exposició, sinó que, com veurem més endavant, també explica perquè el nucli essencial de les anàlisis de dades qualitatives es concentra en l'examen dels **continguts** lingüístics de la parla, del discurs o de les narracions dels subjectes, aspecte que tractarem més endavant. Per això sovint, en relació amb aquest punt, es parla d'**enfocament narratiu**.

VEGEU TAMBÉ

Podeu consultar el subapartat "Generalitats" del mòdul "L'anàlisi de contingut" d'aquesta assignatura.

Amb aquesta òptica, la informació que a continuació us donem cobrirà les fases següents:

- Primer us parlarem de transcripcions i documents en general: transcripcions fetes a partir de registres participants o no participants, i documents escrits, contrastats amb les transcripcions.
- Després entrarem en el territori dels materials microtextuals, materials que sovint es poden enquadrar en un context híbrid, adés d'observació participant (quan l'observador demana el document al subjecte i, per tant, interactua amb ell), adés d'observació indirecta (quan es tracta de documents creats espontàniament, ja que llavors l'observador estudia productes del comportament i no el comportament en si).
- Finalment, abordarem els documents macrotextuals, gairebé sempre espontanis, que l'analista ha d'examinar i interpretar, a la força, *a posteriori*, retrospectivament o *ex post facto*, un cop ja s'han confegit, amb la perspectiva peculiar de l'observació indirecta.

Podeu trobar informació general sobre l'enfocament narratiu i tenir una primera impressió sobre continguts que exposarem més endavant als webs següents:

<http://writing.colostate.edu/index.cfm> (estudiat en la perspectiva etnogràfica).

<http://www.ul.ie/~infopolis/methods/verbal.html> (aplicat a la psicologia industrial i ergonòmica).

<http://maple.lemoyne.edu/~hevern/nrmaster.html> (hi trobareu moltes entrades entre les quals podeu escollir "Oral History" i "Anthropology, Cultural Psychology, Folklore and Storytelling").

Transcripcions i documents

- Transcripcions
- Documents

Transcripcions

En una transcripció l'observador posa per escrit el que diu el subjecte, servint-se de notacions especials a més de les pròpies de l'escriptura convencional.

■ Precisions conceptuals i terminològiques

Com sabem l'investigador social, el psicòleg, pot recollir informació codificada sobre les accions o conductes no verbals dels subjectes o en pot registrar directament les emissions verbals; pot escollir entre anotar el que la gent fa i el que diu, tot i que, òbviament, també pot fer totes dues coses a la vegada.

VEGEU TAMBÉ

Podeu veure els subapartats "L'observador no participant davant del flux significatiu del comportament", "Segmentació i categorització" del mòdul "Altres tècniques de registre i elaboració d'informació en observació participant i no participant" d'aquesta assignatura.

Quan l'observador qualitatiu registra el que diu la gent ho fa habitualment amb una gravació en suport electrònic (vídeo, magnetòfon), atès que posar per escrit directament en un paper el que un subjecte va dient exigiria un domini excepcional d'alguna de les tècniques taquigràfiques existents. Certament, alguns dels treballadors de camp del passat utilitzaven aquestes tècniques però actualment, tot i que el seu coneixement podria suposar una ajuda complementària en el registre d'informació, són bastant prescindibles amb el benentès que l'observador té la possibilitat d'emmagatzemar el material en una cinta i sentir-lo o veure'l tantes vegades com calgui.

Ultra això, el recurs de reproduir la cinta tants cops com sigui necessari garanteix també un nivell de fiabilitat del registre que, altrament, seria difícil d'assolir.

De manera que una cosa és la transcripció de material *enllaunat*, gravat, desat en suport electrònic, i una altra la transcripció en directe i en viu d'allò que diu una persona. És clar que quan es fa la primera d'aquestes operacions també es poden emprar símbols de caire taquigràfic, però la seva utilització en aquest context no té els components de pressió temporal i rapidesa d'execució que té quan la transcripció és en directe; per consegüent, el risc d'error és menor.

Per una altra banda, no hem de confondre l'operació de transcripció amb la de categorització o codificació. En efecte, una cosa és aconseguir una **còpia** fefaent d'allò que un subjecte diu i una altra classificar aquesta informació verbal en categories de significat o d'un altre tipus. També des d'aquest punt de vista és obvi que la codificació o categorització de la producció verbal d'una persona amb prou feines es pot fer directament, a mesura que va parlant: és molt més còmode fer-la a partir d'una gravació o, encara millor, d'una transcripció anterior. Però, a banda de la comoditat, aquesta darrera opció és, sobretot, més fiable en la mesura que evita biaixos introduïts per l'observador quan es veu obligat a anar codificant sobre la marxa i acceleradament les emissions verbals d'un subjecte –per exemple, d'un subjecte entrevistat.

■ Fonts de material transcrit i nocions de la tècnica de transcripció

- **Fonts:** en termes globals les transcripcions sobre les quals pot treballar un investigador qualitatiu poden tenir tres procedències:

- **Materials procedents d'observació participant obtinguts amb alguna de les tècniques d'entrevista.** Les entrevistes que produeixen més material textual són, lògicament, les de tipus no estructurat, amb respostes obertes, i les entrevistes en profunditat, en què l'entrevistador dóna l'oportunitat al subjecte d'esplaiar-se força lliurament en l'exercici de la seva capacitat verbal.

En aquests casos, la transcripció d'una entrevista genera, d'una banda, un text de tipus dialògic o conversacional que reflecteix la interacció entre entrevistador i entrevistat i, de l'altra, seccions totalment narratives corresponents a les intervencions per separat del subjecte quan fa les seves exposicions o argumentacions.

En canvi, les entrevistes amb aspecte de qüestionari o molt estructurades, més que textos analitzables o interpretables, donen lloc directament a categoritzacions de la producció verbal del subjecte. Aquesta darrera ja ha estat canalitzada des de l'inici del registre, per mitjà de les preguntes i de les alternatives fixes de resposta, cap allà on volia l'entrevistador.

- **Materials procedents d'observació participant obtinguts mitjançant altres tècniques, diferents de**

l'entrevista. Així, per exemple, en un registre d'incidents crítics consignem, de fet, comentaris verbals del subjecte, igual que ho fem en un registre d'espècimens o en altres modalitats d'observació participant on el que digui un subjecte ofereix interès a l'investigador.

A diferència de l'entrevista aquesta classe de materials exclou generalment el discurs del subjecte adreçat específicament a l'investigador. En rescabament abraça, no solament les expressions verbals del subjecte no destinades a ningú en particular, sinó també les seves converses amb altres subjectes.

- **Materials procedents d'observació no participant.** Evidentment es tracta de recerques que tenen com a objecte d'estudi els comportaments verbals que han de ser registrats, al costat o independentment d'accions no verbals. Els subjectes, com en el cas anterior, fan comentaris verbals sols o parlen amb altres persones; però ara l'observador en registra les frases sense que se'n adonin.

Estenent l'accepció del terme *qualitatiu* podríem afegir als materials fins aquí enumerats els que es deriven de processos comunicatius no verbals, gestuals, posturals, expressius. Com ja hem vist en el subapartat "El perfil comú dels mètodes qualitatius", la indagació qualitativa no descansa indefectiblement en el material verbal, sinó més aviat en el material significatiu, i aquest material pot estar vehiculat per comportaments no verbals com una configuració gestual o una expressió facial.

Admès això, també cal admetre que algunes transcripcions qualitatives poden recollir, en comptes de producció verbal, cadenes de segments gestuals i expressius plasmats mitjançant notacions convencionals, una mena de taquigrafia aplicada a l'acció corporal comunicativa.

La literatura clàssica sobre aquest tema, en l'àrea de la comunicació no verbal, és abundant. Vegeu, per exemple, una de les notacions històricament més elaborades (tot i que feixuga d'aplicar) a R. L. Birdwhistell (1979). *El lenguaje de la expresión corporal*. Barcelona: Gustavo Gili.

- **La tècnica de la transcripció:** convertir en llenguatge escrit el que un subjecte diu o expressa verbalment no hauria d'exigir la possessió de cap tècnica especial fora de la de saber escriure o, encara millor, la de saber escriure al dictat. No l'hauria d'exigir, sobretot, quan, com ja hem dit, aquesta conversió es pot fer tranquil·lament i per etapes a partir d'una gravació.

Malgrat tot, una certa capacitat de condensació pot ser útil quan el material recollit té un cert embalum i, en casos així, el coneixement d'alguna notació taquigràfica o semblant ajuda a fer més àgil la transcripció.

Ara bé, on la transcripció exigeix de manera més inevitable el desenvolupament de notacions addicionals, a fi de fer-la fidel, és en la plasmació dels aspectes paralingüístics i conversacionals de la parla:

- Entre els aspectes **paralingüístics** s'hi compten l'entonació, la cadència del discurs, les pauses, l'allargament de fonemes, els sons orals (però no verbals) que fa el subjecte (raspera, estossecs, badalls), etc.
- Entre els **conversacionals** es consideren els torns de conversa i les interrupcions i encavalcaments de la parla dels interlocutors.

Tots aquests aspectes han de ser recollits mitjançant símbols desenvolupats *ad hoc* per cada autor o, de vegades, demanats en préstec a la lingüística. Òbviament, també es podrien descriure per mitjà de llenguatge corrent, però aleshores el volum de la transcripció abastaria cotes que la farien immanejable.

A continuació incloem un d'aquests codis o notacions de transcripció, elaborat per J. Heritage.

Les intervencions dels dos participants del diàleg van en línies consecutives. Sobre la transcripció de les frases dels interlocutors s'anoten els símbols següents:

Símbol	Descripció	Significat
[	Claudàtor d'esquerra	Van en parells i indiquen el punt on hi ha encavalcament entre la parla d'un interlocutor i de l'altre.
=	Igual	Es posen un al final d'una línia i l'altre al començament de la següent. Informen de l'absoluta continuïtat entre ambdues (no hi ha pausa ni encavalcament).
(número)	Número entre parèntesis	Quantitat de dècimes de segon que han passat entre dos moments de la conversa.
(.)	Punt entre parèntesis	Una petita pausa, menor d'una dècima de segon.
-----	Subratllat de frase o paraula	Alguna accentuació de la parla, en forma de canvi de to o volum.
:	Dos punts	Prolongació del so immediatament anterior. El nombre de marques de dos punts indica la magnitud de la prolongació.
Majúscula	Paraules o parts de paraules en majúscula	Expressen un volum de veu relativament gran en relació amb el context.
.hhhhh..	Files de h precedides o no per un punt	Una fila de h precedida per punt indica inspiració (presa d'aire).
hhhhh..		Una fila de h no precedides per punt indica expiració (expulsió d'aire).
( )	Parèntesis buits	No s'ha sentit bé el que deien els subjectes.
(paraula)	Paraula entre parèntesis	No s'ha sentit bé el que deien els subjectes, però se'n poden fer conjectures.
((.....))	Doble parèntesis	Són descripcions de l'autor, més que transcripcions.
. , ?	Signes de puntuació	Tipus d'entonació o cantarella de qui parla.

Font: J. Heritage (1984). *Garfinkel and Ethnomethodology*. Cambridge (USA): Polity.

Vegem un exemple, a la força parcial, d'aquesta mena de transcripcions. Correspondria a la modalitat de **material d'entrevista no estructurada** a què hem al·ludit més amunt.

Es tracta d'una adaptació d'un exemple de J. Heritage que figura a D. Silverman (1993). *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction* (p. 118). London: Sage. Aquí suposarem que l'entrevistador és una assistenta social parlant amb un pare de família amb dificultats perquè té la dona al llit. Entrevistador = **E**; subjecte = **S**. La línia es trenca per canvi de torn o, també, quan la intervenció dura més d'un segon.

- E: Ens preguntem si podem fer alguna cosa per vostès.
- S: [Bé, pss
- E: [Vull dir:::(3) tal volta podríem anar a comprar o ajudar-la en altres cose:s?
(7)
- S: És molt ama:ble senyora .hhh Per ara no cal:. De fet tenim els dos **no:is a casa =**
- E: = Bé, bé. Si necessita quelco::m =
- S: = GRÀCIES, gràcies

Ateneu ara a un segon exemple que il·lustra les altres dues modalitats de transcripció abans també apuntades, és a dir, transcripcions a partir de **materials obtinguts fora del context d'entrevista** (però en observació participant) o a partir de **registres observacionals no participants**:

Les transcripcions a què ens referim ara corresponen a la recollida de dades en un sector de la psicologia industrial i l'ergonomia anomenat *anàlisi de tasques*. Aquest darrer terme al·ludeix a la feina de producció en el lloc de treball (una cadena de muntatge, un taller, una oficina de correus, etc.). Hi ha diverses aproximacions possibles a l'anàlisi de la conducta en aquests contextos, però aquí ens cenyirem a la que es relaciona amb el tema que estem treballant, és a dir, al registre i transcripció de material verbal.

Un material així es podria recollir després de l'activitat laboral pròpiament dita, mitjançant una entrevista. Però aquesta possibilitat ja l'hem tractat i, a més, la informació que ens donés un treballador en una entrevista no tindria la mateixa significació que els comentaris que poguéu fer el mateix subjecte en el curs de la seva feina, amb molta més motivació i espontaneïtat.

Per tant, aquests comentaris fets en línia, mentre el treballador està executant la tasca per la qual li paguen, són material verbal registrable.

Al seu torn aquest material es pot obtenir en situació d'observació participant o d'observació no participant. En la primera d'aquestes opcions el subjecte sap que s'està gravant el seu comportament; en el segon no ho sap. En un context com aquest segurament seria més desitjable la segona opció, atès que la primera induiria inevitablement a una dosi considerable de reactivitat, difícilment extingible amb l'habitució del subjecte a la situació de ser observat.

En qualsevol cas, tots dos registres haurien de donar com a resultat transcripcions dels comentaris verbals del subjecte durant la feina, comentaris que acompanyarien les frustracions, contratemps, fatiga, èxits i fracassos del procés. Semblantment a l'exemple de l'entrevista, el material verbal hauria de ser registrat en paral·lel amb els esdeveniments que anessin succeint i amb els aspectes paralingüístics de la locució del subjecte.

Un registre d'aquesta classe podria adoptar un aspecte com el que mostrem a continuació. Imagineu un obrer en una cadena. La seva feina és soldar les peces que li van arribant en diferents parts de l'estructura. El registre comença a les nou del matí. L'obrer parla sol, si no s'indica el contrari. Per tal de recollir els aspectes paralingüístics de la parla fem servir les mateixes notacions de J. Heritage més amunt utilitzades:

Núm. d'ordre	Punts temporals de registre	Comentaris verbals	Context d'actuació
1	09.00.43	A veure quin dia tindrem avui hhhh! Sembla que no tindrem problemes amb el soldador, o:::i ?	Agafa el soldador. Li arriba la primera peça en què ha d'aplicar punt de soldadura.
2	09.03.56	Això s'ha d'engreixa:r. CADA DIA IGUAL!	Ha alçat l'articulació sobre la qual se sosté la peça que s'ha de soldar, i ha grinyolat.
3	09.05.21	Home.. .Sembla que ja estem funcionant.	Passa a la segona peça.
4	09.09.01	Què::? AVUI ARRIBEN GREIXOSES, E:H?	Parla amb un company a qui li costa subjectar les peces en els suports.
...	....	.....	.....

Podreu treballar informació en la línia del que acabem d'exposar a <http://www.ul.ie/~infopolis/methods/verbal.html>.

A Internet s'ofereixen programes, sovint gratuïts o gratuïts durant el temps de prova, que faciliten i agiliten les transcripcions a partir de gravacions en vídeo. Sovint, però, el registre preveu tant la transcripció pròpiament dita de la parla del subjecte, com les anotacions sobre conducta i incidències que fa l'observador. Vegeu, per exemple: <http://www2.wcer.wisc.edu/Transana/Transana> i <http://www.annotape.com/FrameFiles/home.html>.

Les transcripcions es poden fer de materials verbals de diferents procedències, obtinguts d'entrevistes i d'altres registres participants o també de les verbalitzacions espontànies dels subjectes en registres no participants.

Documents

■ Què és un document

Un document és un text confeït per un subjecte, col·lectiu o institució, que constitueix material analitzable mitjançant alguna forma d'anàlisi de contingut.

- Bàsicament un document és, doncs, **escriptura, text escrit**, produït directament pel seu autor o autora i no transcrit pel científic.
- Malgrat que sovint es parla de *documents audiovisuals*, nosaltres preferim obviar aquest terme perquè no encaixa amb la definició anterior, la més adequada als interessos empírics de la psicologia.

En efecte, bona part del material audiovisual conté conducta verbal i, per tant, no constitueix pròpiament un document entès com a text escrit, ja que seria la transcripció d'aquestes verbalitzacions la que crearia el text referit. Només podríem parlar de documents audiovisuals quan el material gravat o filmat no contingues la parla dels subjectes i, en conseqüència, no requereix transcripció; però en aquest cas el "text", en el sentit que donen a aquest mot els semiòtics de la imatge i del cinema, seria eminentment icònic i tindria un interès més restringit per a la ciència psicològica.

VEGEU TAMBÉ

Podeu consultar el subapartat "Precisions conceptuals i terminològiques" d'aquest mòdul didàctic.

Argumentacions semblants, dintre del marc dels interessos normals de la psicologia, ens farien descartar materials com una gravació radiofònica (que també caldria transcriure per tal de treure'n suc), i ja no diguem elements culturals en principi aliens a la comunicació activa com vestits, mobiliaris, objectes d'ús quotidià, els quals, de vegades, en el context de recerques històriques o arqueològiques, són titllats de *documents*.

En canvi, sí que caldria admetre com a documents certs dibuixos, sobretot els que adoptessin forma narrativa o dramàtica, realitzats per nens, psicòtics, pobles il·letrats, etc.

És evident que tant en el cas anterior com en el dels textos escrits un document no s'ha de confondre mai amb un test, que no té mai forma textual o, si la té, s'analitza amb tècniques *ad hoc* diferents de l'anàlisi de contingut.

- Una primera aproximació, a vista d'ocell, cap a l'àmbit de la documentació d'interès psicològic i psicosocial ens ofereix tanmateix una panoràmica enormement variada. Un document analitzable pot ser qualsevol dels següents:
  - L'agenda de reunions d'una societat.
  - Una carta d'amor.
  - L'article d'un diari.
  - Un informe d'avaluació escolar.
  - Un peritatge.
  - Un decret polític.
  - El diari d'un adolescent.
  - Registres matrimonials.
  - Els estatuts d'un club de futbol.
  - Les anotacions d'un nen al llibre d'història.
  - Cartes de restaurants.
  - Anuncis de pisos per a estudiants als cartells d'una facultat.
  - Memòries.
  - Apunts de classe.
  - Etc.

Però també ho poden ser els següents:

- Una autodescripció demanada pel terapeuta al pacient.
- Una crònica personal de la vida quotidiana al llarg d'un mes producte d'una demanda com la del cas anterior.
- Un conte sol·licitat pel mestre als alumnes.
- Un relat de la infantesa d'un avi escrit a l'emparedat de les activitats d'un centre geriàtric.
- Etc.

- Un document pot tenir valor per si mateix i ser estudiat independentment de qualsevol altre material, o es pot analitzar en associació amb altres dades de camp. Per exemple, un patró de selecció de parella descobert mitjançant entrevistes en una zona rural pot ser validat amb l'examen dels registres matrimonials a les parròquies i ajuntaments.
- Generalment, un document no es pot treballar tal com ens ve a les mans, sense preparació prèvia. Primer cal classificar-lo i, si escau, arxivar-lo sabent una sèrie de dades sobre la significació, la temàtica essencial, el context de producció, la procedència, i així successivament. Per això es recomana associar els documents a **fitxes o sumaris** adjunts on constin els trets principals. Un format possible, entre d'altres, és el que proposen M. B. Miles i A. M. Huberman i que incloem (adaptat) a continuació:

Origen del document:
 Número del document:
 (entre d'altres aconseguits)
 Data de recepció:
 Data d'arxiu:
 Persona receptora:

Nom del document:

.....

Contacte o esdeveniment associat al document:

.....

Significació del document:

.....

.....

Forma d'escriptura

.....

Sumari de continguts:

- .....

- .....

- .....

- .....

- .....

- .....

Vegeu Miles, M. B. i Huberman, A. M. (1985). *Qualitative Data Analysis. A Sourcebook of New Methods* (p. 55). Beverly Hills (Cal.): Sage.

■ Tipus de documents

Els documents es poden classificar a partir de diferents criteris. No són classificacions gratuïtes ni trivials; ans al contrari orienten decisivament sobre la utilitat de cada document i les possibles direccions de l'anàlisi que cal aplicar-li. Així, un document personal sol exigir una interpretació més contextualitzada i una contextualització més detallada que un de públic.

Distingim entre els documents següents:

Públics	Privats
<p>Poden ser registres oficials que reflecteixen alguna transacció formal o contracte (com un certificat de matrimoni o un contracte de compravenda). També poden oferir dades censals o estadístiques. Igualment inclouen qualsevol document que pugui ser distribuït o venut (la premsa, la publicitat a les bústies, la propaganda electoral, la pròpia literatura, etc.).</p>	<p>Són textos generats per raons personals, com un diari o una nota de record enganxada a la nevera. Constitueixen els documents pròpiament dits.</p> <p>Donen informació sobre la persona de la qual provenen, informació –això sí– emmarcada en la cultura i societat on viu.</p>
<p>Donen informació sobre la societat i la cultura d'on provenen.</p>	

Oficials	Personals
<p>Classificació que es relaciona amb l'anterior, però que no hi coincideix del tot. Un document oficial és generat per una institució política o jurídica (encara que el signi una persona concreta).</p> <p>Aquests documents es troben en arxius públics o d'accés restringit. De vegades, l'accés a aquests materials depèn de disposicions legals.</p>	<p>O no oficials. Un document no oficial és generat per una persona o per un col·lectiu en tant que agregat de persones, no com a grup o societat despersonalitzada.</p> <p>L'accés a aquests materials no sol dependre de requisits legals sinó de l'habilitat de l'investigador en obtenir-los.</p> <p>Solen ser escrits en primera persona.</p>
Creats a demanda	Espontanis
<p>Són textos produïts com a conseqüència d'una demanda explícita de l'investigador, com dèiem una mica més amunt. El subjecte escriu perquè sol·licitem que ho faci; altrament no ho hauria fet.</p> <p>Es tracta, doncs, de material d'observació participant amb una certa dosi de reactivitat. El subjecte, sabent que el seu text es llegirà i analitzarà, es pot mostrar exhibicionista, exagerat; o bé, al revés, ambigu o inhibit.</p> <p>En contrapartida, l'avantatge d'aquests documents és que el text pot tenir la forma que més ens interessi i apuntar als continguts que preferim, atès que estem en situació de donar instruccions al subjecte per tal que això sigui així.</p>	<p>Són textos generats espontàniament pel subjecte o la societat que en són autors; o almenys són textos no induïts per una demanda de l'investigador (poden respondre a la demanda d'una persona que no és l'investigador, és clar).</p> <p>Es tracta, doncs, de material d'observació indirecta sense gens de reactivitat: quan el subjecte ha escrit el text no tenia la menor idea que es llegiria, s'interpretaria, s'analitzaria.</p> <p>En contrapartida, el text té la forma i contingut que li ha volgut donar l'autor i, respecte a això, l'observador poc hi pot fer.</p>
Microtextos	Macrotextos
<p>Corresponen a documents curts o relativament curts.</p> <p>No hi ha un criteri de longitud clar, però el text no passa d'unes quantes pàgines ni és menor d'un paràgraf.</p> <p>Per tant, són documents confeïts al llarg d'un període de temps també curt, minuts, hores, dies o setmanes, segons els casos.</p> <p>El referent bàsic és la carta.</p> <p>Aquests documents poden arribar a tenir una certa estructura narrativa, però aquesta és més laxa i menys elaborada que ens els macrotextos.</p>	<p>Corresponen a documents llargs.</p> <p>En la pràctica això significa que estem davant de documents de moltes pàgines.</p> <p>Per tant, es tracta de documents elaborats al llarg de períodes molt llargs de temps, durant mesos, anys o potser durant tota una vida.</p> <p>Els referent bàsics són el diari o l'autobiografia.</p> <p>Són documents amb unitat narrativa o estilística i solen revelar un pla d'elaboració del text.</p>

Aquesta darrera distinció, prou senzilla i funcional, ens servirà per a organitzar la nostra exposició a partir d'aquest punt.

Intenteu enumerar més documents, al marge dels que ja que hem citat més amunt. Ens n'hem deixat molts en el tinter. Mireu de pensar-ne una dotzena més, inspirant-vos, si cal, en els ja mencionats, i classifiqueu-los en els quatre eixos aquí considerats: públics/privats; oficials/personals; creats a demanda/espontanis; microtextos/macrotextos. Tingueu present que aquests eixos no són exclusius i, per tant, un document pot pertànyer a més d'una d'aquestes categories.

És clar que aquesta activitat no exigeix que tots doneu la mateixa resposta. A la vida quotidiana veiem, elaborem o sabem de molts documents de tipus diferents. L'important és que sabeu classificar els que se us acudeixen i que no confongueu document amb transcripció. Els criteris donats en el text no admeten dubte.

Els documents han d'anar associats a una fitxa que els resumeixi i poden ser públics o privats, oficials o personals, fets a demanda o espontanis, microtextuals o macrotextuals.

Documents microtextuals

- Relats, narracions
- Històries de vida
- Autoinformes
- Cartes i material epistolar

Relats, narracions

En els relats de què parlarem a continuació la distinció abans establerta entre transcripció i documents no sempre és nítida. Aquests materials consisteixen en parla, discurs oral, que el subjecte, en primera instància, no sol posar per escrit i que, per tant, acostuma a ser gravat i transcrit per l'observador. Val a dir, tanmateix, que aquesta transcripció intenta ser molt fidedigna i que, des del punt de vista de qui fa el recull, el discurs del subjecte ja és en si un "predocument" o un document virtual, generat amb cura i consciència d'allò que es diu. Per això no hi ha cap mediació entre el discurs oral i el document transcrit, ni notacions especials, ni taquigrafies, ni categoritzacions. El relat s'accepta "tal com raja".

En general, podeu consultar les adreces: <http://writing.colostate.edu/references/research/observe/com3a4.cfm>.

L'epígraf de més utilitat per a vosaltres és "Ethnomethodology".

<http://www.ethno.isr.umich.edu/> (a l'entrada "Working papers" teniu a la vostra disposició articles de base etnometodològica i etnogràfica).

Els relats són versions o interpretacions curtes, sovint orals, però convertibles en documents, que fa un subjecte d'episodis o experiències socials concretes que ha viscut.

■ Els relats d'episodis socials: la perspectiva etogènica

- **El subjecte de la perspectiva etogènica:** quan expliquem el nostre comportament a una o més persones ho fem amb l'objectiu que la nostra explicació sigui intel·ligible i, sovint, que les nostres accions apareguin justificades als ulls de l'interlocutor o de l'audiència, dintre d'un context determinat i d'un cert ordre social.

Si algú diu, "Ho sento no volia trepitjar-te, però és que vaig molt atabalat perquè arribo tard", aquesta frase es pot analitzar en relació amb aquests objectius: **el que importa no és tant si el subjecte diu la veritat, sinó com presenta, legítima, fa acceptable la seva acció.**

Per tal de veure el comportament d'un subjecte sota aquesta llum, cal que li atribuïm una sèrie de trets: aquest subjecte ha de ser una persona integral, que prepara i executa plans, que té intencions conscients, que és plenament capaç de qualificar i interpretar les pròpies accions, a part de les dels altres, i que les interpreta i avalua segons el context on es duen a terme i segons els valors i creences que assumeix.

- **El relat en la perspectiva etogènica:** la metodologia etogènica se centra en l'obtenció, mitjançant observació participant, de **relats o narracions en llenguatge corrent** (*accounts*) que les persones fan de les experiències viscudes i, per a ells, significatives. En aquests relats, com acabem d'apuntar, es palesen les interpretacions que fan aquestes persones del seu comportament en circumstàncies determinades.

La tasca de l'analista consistirà a desvelar la xarxa de significats dintre de la qual s'orienta socialment, maniobra o es justifica cada individu. **Els significats, doncs, tal com els percep un subjecte en un entorn sociocultural, són el nucli de l'aproximació etogènica.** El subjecte descrit en el paràgraf anterior actua, fixa els seus objectius, traça el curs de la seva acció cap a aquests objectius, guiat pel sentit comú (un sentit comú cultural) i segons el significat que adscriu a les situacions.

Aquests significats són els que l'investigador ha de descobrir, identificar, desxifrar en els relats, els quals mostren una determinada intuïció, comprensió, de les situacions socials.

- **Objectius etogènics, els "episodis socials"**: aquests relats corresponen al discurs parlat que acompanya o segueix l'acció. Mitjançant la parla, el subjecte explica què fa en un escenari social. Cada unitat de relat trasllada al llenguatge quotidià una unitat d'acció en un determinat context social o interactiu. Aquesta unitat d'acció és un **episodi social**.

No heu de confondre aquests episodis o aquests escenaris amb els de Barker, ja vistos al subapartat "Caracterització de la conducta: els episodis". Encara que puguin tenir alguns trets o una part del seu esperit comuns, el rerefons i l'ús metodològic dels uns i dels altres són diferents.

En la seva accepció més àmplia, un episodi social és un fragment coherent de comportament social. En termes més operacionals, és la seqüència necessària per tal d'acomplir una acció amb sentit social, planificant-la, coordinant-la i dirigint-la. És dintre d'aquesta seqüència que opera, tant en el pla verbal com en el no verbal, el sistema de significats i valors que –dèiem– orienta el subjecte.

L'enfocament etogènic s'aparta dels dos eixos de treball principals de la lingüística: del diacrònic o històric, que segueix l'evolució dels sistemes al llarg del temps, i el sincrònic o transversal que es concentra en l'estructura d'aquests mateixos sistemes en un tall determinat de la seva història. L'etogènia para atenció més aviat als cursos individuals de conducta abans que als sistemes, per bé que, sens dubte, els sistemes es manifesten amb l'acció verbal i no verbal dels individus. S'interessa pel desplegament de significats en certs períodes curts de temps, els necessaris per accomplir una acció, des de la concepció fins a l'acabament.

- **Consideracions sobre el valor dels relats etogènics:**

- El subjecte autor d'un relat etogènic és, de fet, un **informant**.
- En la seva accepció més ampla, un relat pot ser la narració de qualsevol experiència quotidiana d'una persona. En la seva accepció més restringida és la narració d'una acció concreta. Acabem de veure que els episodis socials també pateixen –o gaudeixen– d'aquesta flexibilitat en la seva delimitació. Així, un subjecte pot fer el relat sintètic de la boda d'un familiar a la qual ha assistit, o bé del petó i salutacions que ha intercanviat amb un parent que feia temps que no veia.
- En un relat es concedeix autoritat total al subjecte quant a la interpretació que fa dels fets relatats. Ja hem dit que no importa si el narrador diu "la veritat"; el que interessa és la "seva veritat", encara que sigui interessada o esbiaixada. En resum, ens interessa sobretot la qualitat subjectiva del discurs d'aquest mateix narrador.
- Tanmateix, al marge del punt anterior, és convenient establir sobre una base ferma l'autoria dels relats, assegurar-se que són autèntics, en especial quan aquesta autenticitat no és immediatament evident. Cal no oblidar que l'eix de la interpretació és la relació entre la qualitat subjectiva de cada relat i la percepció particular que una persona té del món que l'envolta.
- L'autoritat total del narrador sobre allò que diu és metodològicament congruent amb el fet que el científic arreglegui més d'un relat de diverses persones dels mateixos episodis: potser tindrà una narració de l'agent de l'acció i uns quants més dels seus espectadors; o una versió diferent de dos interlocutors en una conversa al costat d'altres de la resta del grup implicat; o un conjunt de relats dels individus d'un grup oposades a la d'un observador extern que pot ser el propi científic.

En algunes recerques l'investigador procura integrar en un **relat de relats** aquestes diferents versions, construint una versió única, **negociada**, que combina les aportacions dels diferents informants.

VEGEU TAMBÉ

Podeu veure el subapartat "Negociació i validació èmica" del mòdul "La qualitat de les dades en la investigació qualitativa" d'aquesta assignatura.

- Un problema amb el qual pot topar l'investigador etogènic és el de la inestabilitat dels relats. És possible que un narrador doni una versió d'un episodi avui, mentre que demà en doni una de ben diferent. Aquestes incoherències poden ser perfectament inconscients o involuntàries. Ara bé, cal relativitzar aquesta manca de consistència. L'enfocament etogènic busca la variabilitat i no la constància de les interpretacions. Naturalment, no té res a veure amb la mesura psicomètrica.

Per tant, de la mateixa manera que la multiplicitat de versions de **diferents narradors** enriqueix la interpretació d'uns fets, també la multiplicitat de versions d'un **mateix subjecte** facilita la comprensió de

com percep el seu món, de com els esdeveniments modifiquen la valoració que té de l'experiència fent que els contextos de discurs successius (en el si dels quals es relaten aquests fets) vagin modelant la versió narrada.

- Un relat o narració s'analitza al final, com qualsevol altre text, mitjançant alguna tècnica d'anàlisi de contingut.

Us proposem un exemple d'un relat etogènic. L'exemple es refereix a la interacció entre els hipotètics compradors d'un pis i els propietaris o venedors que encara hi viuen i que els hi han ensenyat. Ens cenyim a la versió que donen els respectius marits d'allò que s'ha esdevingut.

Marit 1: Aquesta gent, quan ens va avisar l'agència que ens els enviaven, van venir de seguida. Gairebé no ens van donar temps a posar el pis en ordre. Semblaven molt interessats. I semblaven bons compradors. Al principi jo hauria jurat que estaven a punt de decidir-se. De fet fins i tot van parlar (ells dos) de canviar algunes coses del pis. Van comentar que les finestres les farien totes noves. Vam pensar que tenien diners llargs i que serien bons pagadors. Van estar molta estona a casa, i quan van marxar semblava que ja s'hi trobaven com a casa seva. Jo vaig dir a la Cíntia (la meva dona) que truqués a l'agència perquè els collés i estiguessin a l'aguait. Però no van dir res en tot el dia. Ni l'endemà, ni la resta de la setmana. No enteníem res, ni l'agència tampoc. Al final els vaig trucar personalment i a sobre crec que els va molestar. Ja no els interessava. Qui ho entén!

Marit 2: Nosaltres estem buscant casa en aquesta ciutat, però no tenim pressa. Les agències, és clar, tot ho emboliquen. Nosaltres ens ho volíem prendre amb calma, però l'agència amb què tractàvem no ens deixava en pau, trucant-nos perquè anéssim a veure una casa, i una altra, i una altra. Jo ho hauria deixat córrer però a la meva dona li agrada veure pisos... La primera casa que vam veure és la que menys ens va agradar. Però com som gent amable ens hi vam estar estona per tal de no fer-los un lleig. Fins i tot vam comentar que si hi visquéssim canviàriem les cortines i les finestres, que eren horribles. Ara que ho penso, els propietaris tenien la mateixa actitud que l'agència; devien voler resoldre la venda ràpidament. Com si anéssim a instal·lar-nos-hi l'endemà! La meva dona, que té molta vista, va dir que devien pensar que portàvem els diners a la butxaca. Després ens han estat martiritzant per telèfon preguntant-nos si compràvem o no. Vam queixar-nos a l'agència, però els va ser ben igual. Ha arribat un moment que només sentir el telèfon ja tremolàvem. Quin martiri!

Un text de referència fonamental per tal de copsar l'esperit de la metodologia etogènica és Harré, R. i Secord, P. F. (1972). *The Explanation of Social Behaviour*. Oxford (U.K.): Blackwell.

Trobareu aproximacions al concepte d'etogènia en les pàgines 9, 84, 128, etc..

Pareu atenció a aquest extracte, per exemple:

"Creiem que el principal procés implicat [en els mecanismes de producció del comportament] és l'autocontrol del seu rumb segons el significat atribuït a la situació. En el cor de l'explicació del comportament social hi trobem la identificació dels significats que hi ha al darrere. Part de la feina de descobrir-los exigeix l'obtenció de relats... Una eina important en l'obtenció d'aquests significats és el llenguatge ordinari."

Harré, R i Secord, P. F. (1972). *The Explanation of Social Behaviour* (p. 9). Oxford (U.K.): Blackwell.

■ La producció d'ordre social i les pràctiques interpretatives: la perspectiva etnometodològica sobre el relat

- **El subjecte de la perspectiva etnometodològica:** el subjecte de l'etnometodologia és un creador o productor d'ordre social. L'etnometodologia s'interessa pels mètodes que la gent utilitza per tal d'organitzar-se el món. Aquests mètodes es localitzen i palesen en les situacions socials amb la forma d'habilitats que permeten donar sentit i justificar la pròpia acció i, també, comprendre la de l'altre.
- **El relat en la perspectiva etnometodològica:** en un terreny més empíric els materials amb què treballa l'etnometodologia són les descripcions més o menys elaborades –relats– on es manifesten amb evidència variable les habilitats que tots fem a l'hora d'assignar significat a allò que fem o diem en un determinat medi social. Es tracta, és clar, de relats explícitament o virtualment socials.

També s'ha dit que l'etnometodologia analitza els procediments retòrics amb què els humans venem la nostra veritat,

la fem admissible socialment. És simplement un matís afegit que precisa l'esperit etnometodològic.

Vegeu la referència següent:

H.Sacks (1974). A D. Silverman. (1993). *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction* (p. 60). London: Sage.

- **Objectius etnometodològics: les pràctiques interpretatives**

Repetim que l'etnometodologia pretén detectar i entendre l'ordre social des del punt de vista de la producció o generació. Bastants etnometodòlegs solen presumir del fet que treballen tant en direcció èmica com ètica. La fase èmica ve donada per la versió subjectiva que, com en els relats etogènics, ofereix el subjecte. L'èmica coincideix amb la lectura que fa l'investigador d'aquestes versions.

La particularitat d'aquest enfocament rau en el fet que aquesta lectura no s'interessa per la interpretació semàntica d'allò que diu el subjecte; no té una finalitat purament desxifradora; el que preocupa a l'etnometodòleg és com el subjecte utilitza les seves habilitats interpretatives en el text o la parla, com les introdueix i com les treballa. En altres mots: l'etnometodologia palesa una orientació eminentment **pragmàtica** o, el que és el mateix, focalitzada en interpretacions lligades al context d'emissió de la conducta, vinculades a l'ús. El significat de les verbalitzacions o accions de la gent està indissolublement soldat a la utilització social que en fan.

El subjecte etnometodològic té unes competències interpretatives que li permeten donar un sentit a allò que fa i diu i a allò que fan i diuen els altres. Aquestes competències es manifesten com **pràctiques interpretatives en les declaracions verbals o en els textos**, i connecten cada acció interpretada a un ordre social que constitueix l'entorn on vivim o creiem viure.

Un relat o una descripció etnometodològica no versa sobre la realitat social objectiva, sinó que constitueix aquesta realitat.

Atès que l'etnometodologia analitza el discurs oral o escrit lligat a situacions socials, ja que és en el si d'aquestes situacions on es mostren la producció de significats i les pràctiques interpretatives, no ens ha de sorprendre que un camp relacionat de recerca sigui l'**anàlisi conversacional**. Aquesta anàlisi cerca patrons de conversa o interacció independents dels trets psicològics dels interlocutors, patrons que representen les diferents opcions que té un usuari del llenguatge i la comunicació per relacionar-se amb altres en cada entorn cultural. L'opció escollida depèn, és clar, dels diferents rols de cada interlocutor i dels diferents contextos socials on conversen. Quan l'etnometodologia deriva cap aquest camp de treball s'ha de basar, lògicament, en transcripcions abans que en documents.

- **Consideracions sobre el valor dels relats etnometodològics**

- Tot i que els objectius comuns de l'etnometodologia poden aparèixer ben perfilats a la llum de la nostra exposició prèvia, la metodologia no està, ni de bon tros, unificada. L'etnometodologia és una orientació de les ciències socials que ha progressat des dels anys seixanta al llarg de diverses vies. Aquestes vies poden empalmar amb diferents tradicions humanístiques, europees o americanes. **Hi ha una sensibilitat metodològica, però no una metodologia de referència.**
- L'etnometodologia és, en essència, **crítica**, en tant que desmunta el discurs social: les justificacions, els tòpics, l'ús esbiaixat i interessat que tots plegats fem dels principis i valors socials.

Ens hem inspirat en una il·lustració de l'enfocament etnometodològic que trobareu a J. A. Holstein i J. F. Gubrium (1994). *Phenomenology, Ethnomethodology, and Interpretive Practice*. A N. K. Denzin i Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (pp. 262–272). Thousand Oaks (Cal.): Sage.

El membre d'un jurat, en plena deliberació, tal vegada justifica el seu veredictes apel·lant a les instruccions que ha donat el jutge en alligóner-los sobre com resoldre el cas. Aquesta persona, doncs, fonamenta la seva decisió sobre la base d'una regla –en aquest cas– d'autoritat o de prestigi. Un altre membre d'aquest mateix jurat potser apuntala la seva decisió sobre la base d'un suposat "interès de la justícia", emparant-se llavors en un principi moral abstracte.

Si l'etnometodòleg tingués accés a la transcripció d'aquestes deliberacions, o a possibles declaracions o escrits posteriors d'aquestes persones, no es fixaria en la correcció dels veredictes i ni tan sols en la ideologia o en les conviccions que possessin de relleu; el que li interessaria és la forma com s'han utilitzat aquestes regles o principis en suport de la imatge social dels subjectes involucrats, en justificació de la postura que tenen davant del seu ambient social.

- Semblantment a la perspectiva etogènica, l'etnometodologia pretén entendre les estructures i sistemes socials a partir de la utilització individual del llenguatge i d'altres codis de comunicació.

L'enfocament etnometodològic té l'arrel en l'obra d'A. Schutz i arrenca de les propostes d'H. Garfinkel, nascudes en el terreny, adobat per als mètodes qualitius, de l'antropologia.

Feu una llista de mitja dotzena de situacions semblants a la descrita de deliberació d'un jurat, situacions o contextos socials on una persona pugui utilitzar pràctiques interpretatives o justificatives del mateix tipus o semblants a les que il·lustren l'exemple.

Penseu en els arguments que podrien utilitzar els subjectes en aquestes situacions. Descriuiu-los breument.

L'exercici no exigeix grans coneixements tècnics ni metodològics. En l'òptica etnometodològica qualsevol persona normal posseeix coneixements suficients sobre com actuar i presentar-se en la vida quotidiana, coneixements que li han de permetre formular quines són les seves interpretacions i on les aplica.

Vosaltres no sou una excepció: també teniu aquests coneixements. Només heu de fer ús de la vostra memòria de situacions quotidianes viscudes, com protagonistes o com espectadors, i explicitar, si hi escau, les regles de justificació utilitzades en l'actuació corresponent.

Els exemples poden ser de qualsevol àmbit: escolar, hospitalari, familiar, de la parella, del grup d'amics, de les actuacions professionals (metges, arquitectes, enginyers; mecànics, lampistes, electricistes), etc.

En aquesta direcció es veu ajudada pel fet que, aquestes utilitzacions individuals, poden ser descrites i classificades perquè es limiten a cada àmbit social. No hi ha infinites pràctiques interpretatives, sinó unes quantes en cada camp de comportament possible. Així, les interpretacions que un pare de la nostra cultura pot fer del seu acompliment del rol corresponent cauen dins d'uns quants tipus, per bé que cada pare hi afegeixi una empremta individual.

Els relats i descripcions, transcrits o documentals, reben dos tipus principals d'anàlisi: l'etogènica i l'etnometodològica.

Històries de vida

Les històries de vida són relats autobiogràfics incomplets d'un subjecte, centrats en fases crucials de la seva vida, sol·licitats per l'investigador, amb forma de transcripció o de document.

■ Trets principals de les històries de vida

- Les històries de vida són documents o materials creats a demanda, sol·licitats explícitament per l'investigador al subjecte, que pot acceptar o no la demanda.

Un cop acceptada, el relat oral se sol fer al llarg de diverses entrevistes en profunditat en el curs de les quals el subjecte va construint la narració. L'investigador transcriu el material verbal, el fa llegible i intel·ligible, pacta amb el subjecte la versió final.

Altres vegades el subjecte escriu directament el document. En aquests casos, però, l'investigador supervisa habitualment els materials escrits que el subjecte va sotmetent a la seva consideració i, de vegades, els canalitza i orienta.

En ambdós casos, la història de vida s'obté mitjançant procediments d'observació participant. Sense una bona relació, estable, entre investigador i narrador, aquest material no acabarà arrelant.

Com en altres tipus de registre, també en aquest la variació entre els gustos dels investigadors s'ha de tenir en compte. Dintre de l'observació participant toparem amb investigadors que obtenen la història de vida mitjançant procediments propers a l'observació actuant, frenant al màxim la relació amb el subjecte i posant-hi alguna distància.

En l'altre pol trobarem investigadors que es posen en una situació d'observació implicant, potenciant al màxim el vincle amb el narrador per tal d'aconseguir informació al més autèntica possible, íntima i visceral, un material difícilment d'aconseguir fora del microsistema interactiu investigador-subjecte. En aquest darrer cas el procés de construcció del text demana una col·laboració incondicional entre el creador de la història i el receptor, entre qui vol la informació i qui la dóna; sovint requereix un esforç continuat al llarg de setmanes o mesos, un vincle molt sòlid entre els dos participants. En aquestes condicions, la història final és tant obra del subjecte com de l'investigador.

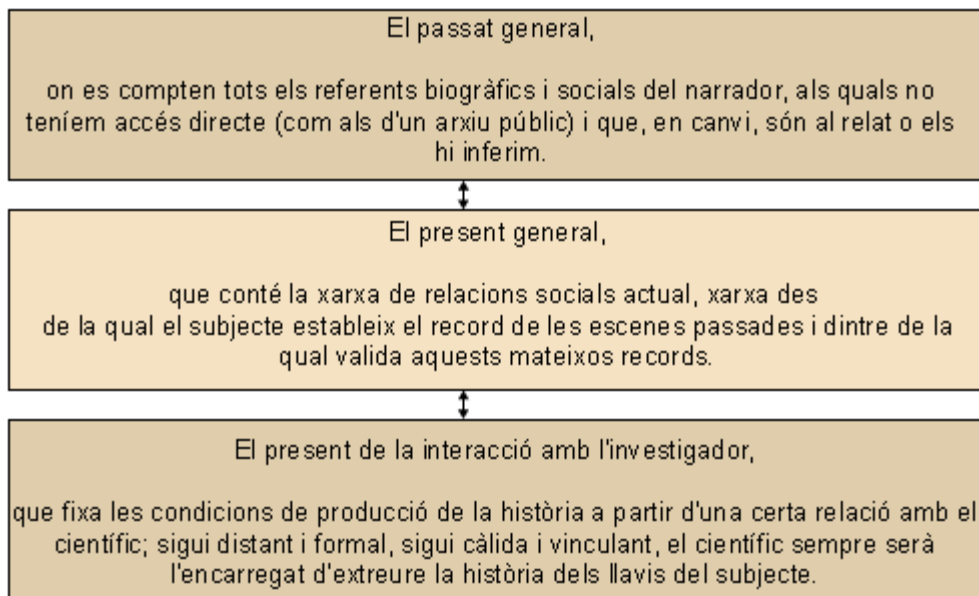
- Les històries de vida mobilitzen la memòria individual de l'autor o autora. Ara bé, aquesta memòria es nodreix en bona mesura de la memòria col·lectiva, de les representacions del passat que les institucions i els mitjans de comunicació (premsa, televisió, ràdio) presenten i posen en circulació.

Per consegüent, una història de vida és una mena d'**autobiografia parcial**. En general, però

→ La història de vida es genera arran d'una demanda de l'investigador i es pot concretar en una transcripció o en un document.

← L'autobiografia s'escriu per decisió del subjecte i sempre pren la forma d'un document escrit.

- Ultra això, tot i que una història de vida pot tenir una certa extensió, la considerem un **microtext** perquè mai no arriba a ser una autobiografia sencera, un text que tracti de tota la vida d'una persona. Les històries de vida parlen d'experiències o esdeveniments importants des del punt de vista del subjecte que les exposa. Per tant, abracen una part de l'existència del narrador, no la seva existència completa.
- Dintre d'aquesta perspectiva autobiogràfica parcial en una història de vida s'han d'acoblar tres nivells de realitat, els quals corresponen a tres contextos o **escenaris d'evocació** del narrador:

És un tòpic que el paper de l'investigador de camp a la cerca d'històries de vida és comparable, segons el símil socràtic de la "maièutica", al d'una llevadora: en comptes d'ajudar a infantar un petit ésser humà, ajuda a "parir" una construcció narrativa que el subjecte ha fet a partir dels materials que li proporciona la memòria de la seva vida. Aquesta construcció sol exhibir un aire mitològic. Les persones reconstruïm el nostre passat sobre la base de motlles culturals que gairebé sempre tenen un sentit dramàtic; son històries que serveixen de model o de referència. En les històries de família el caràcter mitològic del relat segurament és encara més obvi.

Vegeu Santamarina, C. i Marinas, J. M. (1995). *Historias de vida e historia oral*. A J. M. Delgado i J. Gutiérrez. (Eds.), *Métodos y técnicas cualitativas en las ciencias sociales* (pp. 257-285). Madrid: Síntesis.

- A més de recaptar la informació del subjecte, l'investigador tracta d'obtenir-la amb un mínim d'organització; és a dir, tracta de donar al narrador alguns principis **d'elaboració del relat**, algunes pautes formals de construcció de la història a fi que admeti la comparació amb altres.

No ens estem referint, doncs, a la part del discurs de l'investigador que es pot acabar integrant en el del subjecte, constituint un text conjunt; estem parlant d'instruccions explícites de confecció del text que el subjecte ha de rebre des del principi.

Per exemple, es pot demanar al narrador que ordeni els continguts per ordre cronològic estricte; o que els treballi en diferents capítols, corresponents a diferents dimensions del passat que és rellevant; o que es concentri en els canvis més importants de la seva vida i arrangi els materials segons aquest criteri; o que prengui com a eixos centrals de la història les tàctiques o recursos d'adaptació al món on ha viscut i encara viu.

Res de tot això exclou que el subjecte escrigui lliurement i utilitzant el seu estil expositiu. Les recomanacions anteriors apunten a l'organització textual, no a la forma de l'escriptura.

- Com a **objectius** generals de les històries de vida direm que els investigadors que les utilitzen pretenen capturar els sentiments, opinions, expectatives de l'autor o autora en un determinat medi social.

Més enllà d'això, un dels objectius preferents en la tradició d'ús de les històries de vida és el de recollir informació de primera mà sobre la visió que té una persona de l'adaptació o integració en una cultura determinada. Sovint una història de vida és la crònica d'algú que entra en un grup diferent al seu d'origen i aconsegueix satisfer les exigències de la societat que —en principi— l'acull, exigències proporcionals a l'edat, sexe, tarannà, d'aquesta persona en el moment de la iniciació.

Jutgeu, per exemple, el text següent, a la llum de les anteriors afirmacions. Són part de la crònica d'un manxec emigrat a Suïssa als anys seixanta, recollida per Nelly Schnaith:

"Verá Usted, todo es distinto en el norte: el clima, la comida, las casas, la gente, la lengua... A mi llegada yo pensaba que todos debían ser iguales a nosotros. Después entendí que eran ellos quienes estaban en su casa y era yo quien debía esforzarse por comprenderlos, entendí que tenían derecho a ser diferentes."

Podeu trobar el fragment a la pàgina 278 de C. Santamarina i J. M. Marinas (1995). *Historias de vida e historia oral*. A J. M. Delgado i J. Gutiérrez. (Eds.), *Métodos y técnicas cualitativas en las ciencias sociales* (pp. 257-285). Madrid: Síntesis. Com diuen els autors, la presa de consciència sobre els altres com a diferents és l'altra cara de la moneda de la presa de consciència sobre el nosaltres i la seva caracterització.

Per altra banda, cal tenir present que les històries de vida comencen a ser materials de recerca al principi del segle XX als Estats Units. En aquest marc històric els científics socials estan preocupats i interessats pels processos d'integració i adaptació dels immigrants europeus que van arribant a Amèrica en onades (clau positiva) i per l'impacte que el desenvolupament d'aquesta societat causa a la població indígena autòctona (clau negativa). Vegeu J. Behar (1991). *Observación y análisis de la producción verbal de la conducta*. A T. Anguera (Ed.), *Metodología Observacional en la Investigación Psicológica. Vol. 1: Fundamentación* (pp. 331-388). Barcelona: PPU.

- Una variant de les històries de vida són les **històries de família**. En aquestes històries els textos obtinguts de diferents membres d'una família conformen, en conjunt, un discurs grupal. Encara que les versions de la nissaga familiar que ofereixen els diferents membres siguin contradictòries o no coincideixin, la història global ens ofereix el paisatge afectiu i els perfils de referència que serveixen de model en el grup. "En tal és com el seu avi". "Tal altre segueix els passos de l'oncle X", etc.
- Una història de vida aporta informació de caire idiogràfic, centrada en l'individu-autor i no en la societat com a sistema. L'argument principal que busca l'investigador és com cada narrador "se les ha arreglat" per tal d'afrontar els problemes i desafiaments que el medi li planteja.

Els temes de recerca associats a les històries de vida giren entorn d'aquesta preocupació inicial. Per exemple, mitjançant les històries de vida potser s'estudiarà el sistema d'admissió i educació, corporatiu, de certes professions (paleta, conductor d'autobús, mestre), pels quals un ciutadà aconsegueix la seva integració en un entorn social. O la investigació s'adreçarà a l'anàlisi dels canvis culturals i les històries de vida ajudaran a calibrar quin marge de tolerància cap a la diferència hi ha a cada època i en cada unitat social, quina capacitat té una societat per a flexibilitzar-se i –potser– transformar-se en absorbir l'estranger.

Malgrat tot, també podem dir que el discurs individual sobre el temps viscut il·lustra, en certa manera, el funcionament social global; ens permet entendre unes estructures culturals determinades que són relativament constants, que no s'emmotllen a cada ciutadà com l'anell al dit, sinó que es revelen en part prou fixes sigui qui sigui el que les descriu. Aquest raonament és, en realitat, aplicable a qualsevol document individual però, en les històries de vida, atès el caràcter de crònica d'una integració, aquest doble vessant individual/col·lectiu és més evident. La història de vida és un material extraordinàriament apropiat per tal de copsar l'articulació entre la vida individual i la col·lectiva.

■ Consideracions sobre el valor de les històries de vida

- Més extenses i elaborades que els relats etogràfics o que les mostres de pràctiques interpretatives de l'etnometodologia, les històries de vida constitueixen textos amb cos i entitat. El registre, elaboració i anàlisi es poden situar en el terreny de la narratologia, aplicada aquí al discurs que fa un subjecte sobre determinats trams de la seva existència.

VEGEU TAMBÉ

Podeu consultar els subapartats "Els relats d'episodis socials: la perspectiva etogràfica" i "La producció d'ordre social i les pràctiques interpretatives: la perspectiva etnometodològica sobre el relat" d'aquest mòdul didàctic.

Malgrat que el relat versí només sobre alguns aspectes de la vida del narrador, la seva perspectiva –i la del científic– és completa, integral. El narrador parla de fets **particulars** de la seva història en el marc de **tota** la seva vida. A causa d'això es considera que l'enfocament de les històries de vida és holístic, totalitzador, per bé que, a diferència de les autobiografies, els continguts no abracin la totalitat de l'existència del narrador.

- A banda de ser un instrument de recerca, les històries de vida poden arribar a ser factors de canvi per als subjectes que les han confegit. Una història de vida no solament subministra dades sinó que també –freqüentment– aconsegueix efectes positius en el món que estudia.

Quins canvis? És obvi que una persona que, més o menys assistida, ha passat pel procés de donar forma textual a una part de la seva experiència vital, s'ha enriquit i ha millorat la comprensió d'ell mateix i del món on

habita. El simple fet de tenir l'ocasió d'expressar-se públicament, de donar una imatge d'ell en relació amb certs fets del passat, ja és per a molta gent un privilegi.

- L'investigador que ha instigat una història de vida gaudeix d'una perspectiva èmica sobre el contingut de la història, viu de manera vicariant les experiències que relata el narrador amb qui ha mantingut un vincle social.
- Ja hem dit que **una** història de vida, malgrat ser un discurs individual, facilita les inferències sobre la col·lectivitat que descriu el subjecte.

Però se'n disposa de moltes i la comparació sistemàtica permet inferències força consistents sobre l'estructura i les regles de la societat on van ser escrites. El conjunt de textos així creats fa possible una generalització "en mosaic", semblant a la solució d'un trencaclosques mitjançant l'agregació ordenada, gradual, de les petites peces que el componen. Aquesta generalització trobarà un terreny encara més ben adobat si la selecció dels subjectes narradors és tal que correspon als tipus de subjectes més representatius en relació amb les hipòtesis teòriques que maneja l'investigador.

Una història de vida versa sobre fets del passat, però s'ha de construir des del present i en col·laboració amb l'investigador social.

Autoinformes

Els autoinformes són descripcions textuais que un subjecte fa del seu comportament en determinades situacions, després d'un procés d'autoobservació orientada pel científic.

■ Trets principals dels autoinformes

- Els autoinformes o informes d'autoobservació són textos generats dins d'alguna modalitat d'observació participant.

Això és així des de dos punts de vista:

- per un costat perquè aquests textos consisteixen en descripcions del propi comportament fetes per una persona a partir de les instruccions que li ha donat l'investigador amb el qual ha mantingut, per tant, algun tipus de relació;
- per l'altre, perquè l'autoobservació que dóna lloc a l'autoinforme pot entendre's com una **observació d'un mateix**, un tipus extrem d'observació participant en què observador i observat coincideixen en el mateix individu, amb totes les complicacions epistemològiques que això comporta (per exemple, l'oposició subjecte-objecte queda dissolta).

És obvi que el primer punt de vista és compatible amb el segon, i viceversa; més encara: el segon punt de vista es justifica epistemològicament gràcies al primer punt de vista, ja que si la persona que descriu el seu propi comportament no estigués allionada i controlada amb alguna periodicitat per un observador extern (científic, professional de la psicologia), la seva descripció adoptaria un tarannà introspectiu (biaix que no seria acceptat en molts cercles de les ciències del comportament) o –en qualsevol cas– produiria un material molt més difícil d'analitzar, escrit al marge de criteris explícits, fora de control pel que fa a la seva solvència.

- Es tracta efectivament de textos, d'**informació escrita**. No estem parlant de descripcions verbals fetes davant del psicòleg, que no constituïrien, com ja sabem, material documental. Tampoc no ens estem referint a un altre tipus d'autoinformes en els quals els subjectes han d'emplenar una plantilla de registre, posant creus o marques en les caselles corresponents. Aquesta darrera possibilitat és perfectament legítima dins de l'autoobservació, però no crea tampoc textos susceptibles d'observació i anàlisi documental, sinó registres sistemàtics propis de l'observació directa estandarditzada.
- Un subjecte realitza un autoinforme a partir d'una demanda formal d'un psicòleg, habitualment clínic. El psicòleg ha d'explicar al subjecte com fer la descripció, quines característiques ha de tenir el redactat i com cal organitzar la crònica dels fets. Llavors el subjecte està atent a la seva pròpia conducta en la intimitat de la llar, en situació laboral, en qualsevol àmbit de la vida privada i fa l'informe, fora de l'abast de la mirada de l'observador, que, tanmateix, el revisarà després.

Com en les històries de vida, el subjecte ha de sentir-se lliure i escriure còmodament i sincerament, amb màxima espontaneïtat; però també s'ha de sotmetre a una **disciplina textual** per tal de fornir un material mínimament sistemàtic i objectiu, que es pugui analitzar amb garanties. Aquesta disciplina, per tal de donar-vos una referència, podria ser semblant a la de certs registres narratius.

Si l'informe és lliurat periòdicament, el primer que el subjecte presenti o comenti al clínic patirà probablement mancances i continuarà errors. Aquests errors, tanmateix, es podran corregir mentre tots dos –psicòleg i pacient– estiguin en contacte.

- El problema metodològic central dels autoinformes és, sens dubte, l'**objectivitat**. Ara bé, com en qualsevol altre registre o document qualitatiu, i en el context de la metodologia que us estem presentant, aquest concepte apareix relativitzat i sota una llum ben diferent de la que l'il·luminaria en una metodologia declaradament positivista.

Quan demanem objectivitat al subjecte narrador o que s'autodescriu volem dir, un cop més, que sigui coherent dintre de la subjectivitat, que sigui honrat amb ell mateix, sincer, si voleu, des d'aquesta perspectiva. Mai no li exigiríem que ens proporcionés la informació més fefaent, la més propera al consens científic. I això per dues raons:

- perquè el subjecte gairebé mai no està en condicions d'aproximar-se a la "veritat" d'aquest consens, a la veritat del científic; no té ni l'oportunitat ni la competència necessària per fer-ho;
- perquè, justament, el que busca l'investigador qualitatiu és que el subjecte li lliuri la **seva versió** dels fets que ens interessin, a fi de comparar-la amb altres versions, inclosa la de l'investigador.

Amb tot, l'objectivitat d'un autoinforme també depèn de la classe de material que ha de produir el subjecte i de la classe d'instruccions que se li han donat.

Així, no es pot demanar la mateixa objectivitat al text que escriu un pare sobre les topades que té amb el fill adolescent, al d'una noia anorèctica que redacta les experiències que viu durant els dinars, al d'un alcohòlic que ha de descriure les seves vivències davant d'una ampolla, al d'una persona impotent que ha de relatar la frustració sexual, etc.

Per altra banda, les instruccions que rep el subjecte sobre què escriure i com escriure-ho poden ser més o menys detallades o restrictives. Potser l'escriptor haurà d'evitar qualsevol mena d'especulació o d'inferència, limitant-se als fets despulats, i així se li ordena. O tal volta haurà d'esquivar l'ús de qualsevol vocable de significació imprecisa, emprant només els de sentit conegut i inequívoc, i així se li fa saber. Com més restrictives siguin les normes, més fàcil ho tindrà l'investigador a l'hora d'analitzar el text; i més difícil ho tindrà el subjecte a l'hora de ser espontani i visceral.

- Malgrat aquesta òptica relativista sobre l'objectivitat, cal garantir igualment la versemblança de l'autoinforme, el grau de vinculació amb la realitat circumdant, el **realisme** que té, si voleu. Aquest realisme es calibra amb tres dimensions:
  - **La contrastabilitat**, que detecta fins a quin punt la informació que dona el subjecte es pot provar. Un informe amb molts continguts sobre estats mentals o emocionals puntua baix en aquesta dimensió, ja que aquests estats són difícilment provables.
  - **L'accessibilitat** de la informació, que tracta de fixar el grau en què els temes de l'autoinforme eren accessibles al subjecte. Si s'ha de referir a qüestions poc o gens accessibles, aleshores pot inventar-se-les o mirar de deduir-les, de manera que la interpretació del material esdevé més arriscada.
  - **El tems passat** entre els esdeveniments relatats i la confecció de l'autoinforme. Naturalment, com més temps hagi transcorregut, més s'haurà de recórrer a la memòria i menys fiable serà l'autoinforme des del punt de vista en què ens hem col·locat ara, el de la versemblança.

Vegeu Anguera, T. (1995). Recogida de datos cualitativos. A T. Anguera et al. (Eds.), *Métodos de investigación en psicología* (pp. 523-547). Madrid: Síntesis.

■ Consideracions sobre el valor dels autoinformes

- Els autoinformes poden ser utilitzats en diversos contextos de recerca, però l'aplicació més freqüent es localitza en la pràctica clínica de la psicologia.
- Per raons bastant òbvies l'autoobservació i l'autoinforme són fonts d'informació molt adequades quan

s'estudien comportaments refractaris a l'exhibició pública, comportaments que no toleren, o toleren malament, la presència de persones estranyes en qualitat d'observadors. Recordem que el subjecte-narrador realitza l'informe en situació de privacitat.

A causa d'aquestes constriccions els autoinformes solen descriure comportaments com els següents:

- Comportaments grupals o individuals mal vistos per l'entorn social o que malmeten la imatge dels implicats i que, per aquesta raó, es volen mantenir en secret. Un exemple serien els conflictes familiars o de parella.
- Comportaments que, malgrat ser públics, tenen un component privat que de vegades es manifesta d'una altra manera i que, sigui com sigui, no els pot abordar fàcilment un observador extern. Ens referim al consum de drogues com el tabac o l'alcohol, a les patologies de l'alimentació, etc.
- Estats del subjecte inaccessibles o indirectament accessibles a l'investigador, com són les representacions subjectives d'emocions, sentiments, certes actituds latents, etc.

Els autoinformes han de ser mínimament contrastables i objectius, però també han d'estar ben arrelats en la subjectivitat del narrador.

Cartes i material epistolar

En les cartes la dimensió interactiva s'incorpora en el mateix document: són textos curts que una persona adreça a una altra, a una institució o a qui vulgui llegir-los.

■ Trets principals de les cartes i el material epistolar

- En els documents i transcripcions comentats fins ara el text anava adreçat a l'investigador o es creava per pura necessitat expressiva o d'esbravament. Aquesta era l'única o la possible **dimensió interactiva** del text. Contràriament, en les cartes la virtualitat de la interacció es fon amb el mateix document, que va destinat a una persona amb nom i cognoms, amb adreça postal, de la qual en principi s'espera una resposta.

Certament, hi ha cartes dirigides a persones concretes (cartes d'amor o de comiat, de viatge), d'altres adreçades a col·lectius, societats, institucions, i d'altres que tenen com a possible receptor "qui vulgui llegir-les", com les cartes als diaris o a les revistes. El destinatari de l'escrit determinarà en bona mesura els continguts i la forma de la carta, tant allò que diu l'autor com el llenguatge amb què ho diu.

Ara bé, donant un pas enrere per tal d'obtenir una millor visió de la qüestió, ens adonem que, en realitat, és el sistema emissor-receptor el que marca el llenguatge de la missiva. Hi ha una correspondència entre els temes i l'estil de la carta inicial i la de resposta. Si la correspondència s'estén en el temps, tots els enviaments es poden considerar respostes i l'anàlisi ha de tenir en compte el to general d'aquesta correspondència, del conjunt dels textos intercanviats, abans que els trets particulars de cada escrit per separat.

- Les cartes, en qualsevol de les modalitats citades fins aquí, han estat sempre un material utilitzat per les ciències humanes. Sobre la base de cartes i epistolares s'han fet estudis idiogràfics sobre les persones concretes que n'eren autores i, en segona instància, de vegades s'ha pogut reconstruir una època, un escenari social.

Així els anys en què va fermentar la Revolució Francesa són entesos amb més profunditat i detall a partir de diversos epistolares del moment, com per exemple la correspondència entre Madame du Deffand i Voltaire i altres intel·lectuals contemporanis. La cara oculta de Joyce és difícil d'imaginar sense llegir les cartes a la seva muller, etc.

Vegeu J. Marías (1992). *Vidas escritas*. Madrid: Santillana.

- Un camp relacionat amb l'estudi dels documents epistolares pròpiament dits, però que circumscriu un territori ben diferenciat, és el de les narracions literàries presentades com a cartes. Un escriptor construeix un relat albergant-lo dins de l'estil epistolar i conferint-li un to que sol ser autobiogràfic. En la mesura que l'escriptor,

autor de la carta publicada com a narració, parli d'ell mateix i del seu món, aquest text es pot abordar com qualsevol altre missiva. La diferència principal raurà en què serà una carta adreçada a "qui vulgui llegir-la" i modelada per convencions narratives i estilístiques, mentre que les cartes corrents van destinades a una persona o un col·lectiu concrets i són, en general, més informals.

Una il·lustració antològica d'aquesta mena de falses cartes és la impressionant *Carta al pare* de F. Kafka, que brinda un material fascinant a psicòlegs i antropòlegs, al marge del valor literari. En aquest text que, com la resta de l'obra kafkiana no fou escrit per ser publicat, l'autor intenta fonamentar la por que sentia davant del seu pare i ho fa mitjançant una estratègia legalista, semblant a la d'un advocat (o almenys aquest és el seu pretext). Segons Max Brod, el tema central del text és la feblesa del fill enfrontada a la força del pare. Tanmateix Kafka ja fa la seva pròpia interpretació, crea un text que serveix tant de material analitzable com de model (proposat per l'autor) d'interpretació.

Vegeu M. Brod (1975). *Kafka*. Madrid: Alianza.

B. Anguera i C. Riba (1999). *Fi del mil·lenni. Crisi de la funció paterna* (pp. 19-25). Barcelona: Beta Editorial.

Un altre text epistolar d'enorme interès psicològic, al costat de l'artístic, és el *De profundis. Epistola: in carcere et vinculis*, d'Oscar Wilde, escrit a la presó i adreçada al seu examant l'aristòcrata Alfred Douglas, amb qui va tenir una relació que el va dur a complir condemna per homosexualitat a l'Anglaterra encara victoriana. En aquesta carta, únic document autobiogràfic que se li coneix, Wilde fa també la seva pròpia interpretació del procés que l'ha conduït fins a la situació en què es troba, i relata la catarsi dolorosa que li ha comportat.

Teniu l'obra a Quaderns Crema, Barcelona, 1996, amb un pròleg interessant de Jordi Larios.

- Per últim, un altre camp on l'anàlisi epistolar també cobra sentit és el de la interpretació de l'obra d'un científic. Llegint les cartes que Einstein o Margaret Mead van enviar a diferents receptors coneixem aspectes del seu treball i de les seves inquietuds que no es copsen en els documents públics, és a dir, en les publicacions oficials i en els llibres i revistes científiques. Per exemple, podem saber allò que no van gosar dir, tot i que ho pensaven fermament; o allò que van dir perquè s'hi van veure obligats per les circumstàncies, malgrat que no n'estaven del tot convençuts.
- És clar, tanmateix, que la documentació epistolar no es pot limitar a les cartes de personatges famosos o a les creacions literàries, per bé que, comprensiblement, aquesta classe de textos tinguin un atractiu especial. El gruix principal dels estudis de material epistolar es refereix a subjectes sociològics i psicològics.

En l'àmbit sociològic un treball de cita obligada és el de W. I. Thomas i F. Znaniecki (1918) en el que aquests autors van dissecar la correspondència entre polonesos residents i els familiars i amics emigrats als EUA.

Vegeu Thomas, W. I. i Znaniecki, F. (1958). *The polish peasant in Europe and America*. New York: Dover.

De l'anàlisi d'aquests autors emergeix un model d'adaptació dels emigrants al nou món, i també el coneixement de la seva cultura d'origen que conserven i el que substitueixen.

Al psicòleg, no cal dir-ho, li interessin persones i grups o organitzacions concrets. En aquest terreny, les missives de qualsevol persona a la seva parella, a membres de la família, a amics; però també les notes que es passen els nois i noies a l'institut, el comiat escrit d'un suïcida, tots són materials aprofitables per a l'anàlisi de diferents trets psicològics (no necessàriament patològics) de qui ha confegit els textos.

El psicòleg abordarà sobretot l'anàlisi de cartes personals, no oficials ni molt formals, escrits en què la gent intenta donar un sentit a les seves experiències, mostrant-les d'una manera determinada, per tal de compartir-les amb qui les llegirà després.

Una investigació clàssica en aquest terreny són les *Letters for Jenny*, de Gordon Allport (1965). El material consisteix en cartes escrites per una mare a dos amics del seu fill, al llarg d'onze anys de correspondència. D'aquesta lectura emana el desencís de la dona davant de tot el món que l'envolta.

Un altre treball ben conegut és el de K. A. Salzinger (1958), que analitza cartes de nens als seus pares comparant-les entre si en tres dimensions o facetes: la de les necessitats expressades, la de les peticions formulades i la de les condicions o donacions exigides.

Pel que fa a les notes deixades per suïcides, és igualment un sòl adobat per als estudis psicològics, en aquest cas accentuadament decantats cap a la clínica. Les investigacions de L. A. Gottschalk i G. C. Glesser (1960) sobre aquesta temàtica són clàssiques.

Allport, G. W. (1965) *Letters for Jenny*. London: Harcourt, Brace, Jovanovich.

Gottschalk, L. A. i Glesser, G. C. (1980). An analysis of the verbal content of suicide notes. *British Journal of Medical Psychology*, 33, 195-204.

Salzinger, K. A. (1958). A method of analysis of the process of verbal communication between a group of motivationally disturbed adolescents and their friends and relatives. *Journal of Social Psychology*, 47, 39-53.

- És possible que aquesta aproximació a les cartes personals tingui un inevitable aire "demodé". Si és així, la raó podria ser, senzillament, que avui no s'escriuen cartes, i encara menys personals. No obstant això, aquest declivi de la correspondència per carta es pot compensar-se amb altres materials semblants, més de la nostra època, que no dubtem a classificar dintre de la forma epistolar.

Al·ludim als **missatges electrònics** (e-mail) i als missatges enviats per **telèfon mòbil**. Ambdós produeixen materials que constitueixen textos o microtextos, malgrat que descansin sobre suport electrònic en comptes de fer-ho sobre paper. I per bé que sospitem que l'estil i l'estructura han de diferir de la carta clàssica, les tècniques d'anàlisi dels continguts poden ser les mateixes que s'apliquen a qualsevol text.

■ Criteris generals per a la contextualització de la documentació epistolar

- En tractar-se de documents personals, no demanats explícitament per l'investigador, escrits per una persona que no sospita en el moment de crear-los que seran examinats, llegits i analitzats, l'obtenció de cartes xoca sovint amb dificultats nascudes de l'oposició de parents o amics de l'autor o autora perquè vegin la llum.

En altres mots, l'obtenció de cartes viola la privacitat de les persones que les van escriure o el caràcter confidencial dels temes que s'hi exposen, i per això no sempre es disposa fàcilment d'aquest tipus de material.

- Un cop superats aquests obstacles cal intentar recollir sèries senceres de correspondència, els enviaments inicials i les respostes. Ja hem dit que l'anàlisi d'un conjunt de material epistolar dóna millor informació, més completa i fiable, que el de cartes aïllades. D'aquesta manera es disposa d'una part més gran del context indispensable perquè es puguin interpretar en profunditat.
- Tanmateix, l'encapçalament d'una missiva ja proveeix de prou informació sobre la classe de relació preexistent entre emissor i destinatari. Per altra banda, la data estableix la fita temporal a què s'ha de referir aquesta relació, que pot haver variat en el temps. Aquesta cita es complementa amb les que se citen dins del text, on cada un dels escriptors mencionarà segurament evocacions, records, cartes anteriors que ajudaran l'interpretar a situar-se entre el passat i el futur.
- Amb tot això no se satisfan les necessitats de contextualització del material epistolar. Per tal de saber en quin terreny es mou, l'analista haurà de disposar de correspondència paral·lela a la que està estudiant. Així, si està immers en l'anàlisi de la correspondència entre un fill i el seu pare, li farà força servei comptar amb altres cartes familiars: del mateix pare amb un altre fill o filla, dels germans entre ells, dels germans amb els amics externs a la família, etc. En general, la comparació de cartes és una de les línies d'estratègia principals en l'operació d'analitzar-les.
- Finalment, també és una ajuda disposar, quan es pot, d'informació directa sobre els esdeveniments o les actituds que apareixen a les cartes. Aquesta informació, al marge del material documental, ens arribarà per altres vies, de viva veu o per dades indirectes (cens, arxius oficials, contractes). Naturalment, aquestes vies esdevindran més i més intransitables com més remot sigui el passat en què van néixer les missives estudiades.

Una carta pot ser personal o literària i ha de ser contextualitzada mitjançant la resposta o respostes i altra correspondència relacionada.

Documents macrotextuals

- Diaris
- Autobiografies i memòries
- Diferències entre diaris i autobiografies

Diaris

Els diaris són sèries d'anotacions que fa un subjecte sobre les seves experiències i les circumstàncies que les acompanyen, realitzades dia a dia o gairebé dia a dia durant una fase de la seva vida.

■ Trets principals dels diaris

- Els diaris autèntics són textos en què protagonista i autor coincideixen. En el seu moment van ser escrits per un potencial subjecte de recerca que, en general, en el moment de posar-les sobre el paper, no sospitava que les seves paraules serien llegides per un científic social. Aquesta característica té, però, una excepció en aquells diaris iniciats i desenvolupats a partir d'una recomanació del terapeuta o l'educador, probablement com un recurs més en el camí d'un millor coneixement del pacient o el pupil. Tanmateix, també en aquest cas el diari serà escrit pel subjecte, sense intervenció de l'investigador.

Certament hi ha diaris escrits per investigadors de camp, com a formes poc sistemàtiques de registre narratiu. Les famoses anotacions de Piaget sobre els seus fills, base de la seva construcció teòrica, en serien un exemple. El diari de Darwin, que documenta la seva volta al món a bord del Beagle, té un valor semblant en l'àmbit de la biologia.

VEGEU TAMBÉ

Podeu veure el subapartat "Generalitats" i "Metodologia" del mòdul "Altres tècniques de registre i elaboració d'informació en observació participant i no participant" d'aquesta assignatura.

Aquests textos, però, no tenen primàriament valor psicològic, malgrat que poden arribar a tenir-lo –per exemple, en un estudi de la personalitat del científic que els ha escrit; la seva utilitat principal és la de proporcionar dades, informació, sobre el tema d'estudi implícit en el diari.

- Vistes aquestes diferents possibilitats podem dir que els diaris ocupen una de les cruïlles on més clarament es percep la línia divisòria entre l'observació indirecta, documental, i l'observació directa, participant o no participant. En efecte, podem distingir entre:

VEGEU TAMBÉ

Podeu veure la taula de l'apartat "La varietat dels mètodes qualitius: semblances i diferències" del mòdul "Caracterització i marc dels mètodes qualitius en la investigació psicològica i social" d'aquesta assignatura.

→ **Autodiaris o endodiaris:** són els autèntics diaris amb valor documental, d'observació indirecta, escrits per un subjecte sobre la seva vida. Són textos redactats en primera persona. Són els diaris que interessen especialment a la metodologia qualitativa.

← **Al·lodiaris o exodiaris:** són diaris amb valor de registre narratiu, escrits per un investigador sobre el tema i subjectes que està investigant. Es tracta de materials d'observació participant o no participant. Els textos estan redactats en tercera persona. Poden interessar eventualment a l'anàlisi qualitativa, però també es presten a altres tipus d'anàlisi.

Noteu que aquesta dicotomia no exclou la possibilitat –creuada– que un científic escrigui un autodiari sobre ell mateix i la seva vida com a persona. Però llavors ens trobaríem amb un autèntic diari o document personal i el fet que el seu autor fos un científic seria merament anecdòtic.

El perill inherent a un autodiari redactat per un científic seria que aquest, per "deformació professional", difícilment es podria reprimir de fer comentaris interpretables com a enuncisats teòrics, hipòtesis o generalitzacions lligades als temes que li interessen, que serien considerats especulatius o, pitjor encara, introspectius pels seus col·legues.

En síntesi, els autodiaris ofereixen informació que, tot i haver estat seleccionada pel subjecte (el qual hi inclou el que, per a ell, és més important), ha de ser filtrada, categoritzada i convertida en un corpus de dades. En canvi els al·lodiaris ja han estat filtrats, encara que superficialment, per la percepció entrenada del científic, que ofereix informació més fàcilment convertible en dades.

■ Consideracions sobre el valor dels diaris

- Els diaris són el document personal més complet i representatiu. En aquest sentit, un diari –sobretot, un diari íntim i mínimament complet– és una vertadera projecció del subjecte sobre el paper, una projecció en forma d'escriptura. És on es queden gravats els seus punts de vista, el seu funcionament emocional i relacional, les seves estructures cognitives, el seu curs vital.
- Els diaris són escrits, evidentment, amb el suport del record a un termini curt o mitjà. Habitualment, les incidències i els sentiments que van traçant la trajectòria biogràfica del subjecte es traslladen al paper poc després que s'hagin produït o experimentat; per això els lapsus de memòria són improbables.

Una conseqüència col·lateral d'aquesta curta perspectiva temporal és que les interpretacions que es plasmen en un diari es fan des de l'òptica del temps present, des de la trama dels valors i les vivències. D'això podem concloure que, en el context de l'observació documental estricta, els diaris proporcionen materials relativament **fiabls**.

Com sempre, en la perspectiva qualitativa, aquesta fiabilitat apunta a l'*honoradesa* de l'autor amb ell mateix, a la seva sinceritat, almenys en una situació que, provisionalment, és de confidencialitat. El subjecte no té perquè ser imprecís quan narra les experiències quotidianes, quan retrata la seva subjectivitat en contacte amb el món. No té ningú a qui enganyar llevat d'ell mateix.

De totes maneres, una persona necessita identificar-se amb una determinada imatge i, per això, l'autor d'un diari es presentarà a un públic inexistent o invisible tal com li agradaria ser vist i jutjat.

- En línia amb les consideracions anteriors, els diaris són documents amb molta consistència, densos, extensos, i palesen una veritable vocació d'escriptura. **L'autor s'implica en el text**. No pot ser d'altra manera atès que l'escriu voluntàriament, sense que ningú no el forci a fer-ho. Això atorga una autenticitat als diaris difícilment present en altres materials documentals. El llenguatge és el del subjecte; la selecció de continguts és decidida pel subjecte; el sentit, la intenció del text, són els del subjecte.
- Les estratègies de confecció d'un diari són variades. Depenen en bona mesura de la personalitat i del nivell educatiu de l'autor. La tendència més corrent ens ofereix **diaris estructurats en unitats o capítols dedicats, cada un d'ells, a una data del calendari** en què s'han fet anotacions. Ara bé, segons la capacitat creativa del subjecte, les anotacions podran ser més breus i esquemàtiques o més llargues i detallades; podran ser més freqüents o més espaiades en el temps. En aquest cas, el recurs a la memòria tindrà un paper més rellevant i el text segurament adoptarà una forma més elaborada narrativament i estilísticament. Aquests diaris s'acostaran a les autobiografies des d'aquest punt de vista.

VEGEU TAMBÉ

Vegeu el subapartat "Diferències entre diaris i autobiografies" d'aquest mòdul didàctic.

- En els comentaris anteriors hi ha la certesa implícita que els diaris no són una forma d'expressió a l'abast de qualsevol. Una de les **limitacions dels autodiariis** és, efectivament, que no a tothom se li acut escriure'n un o, si se li acut, és capaç de no continuar-lo.

Cal una cultura de diari que potser es comença a perdre. Un adolescent en crisi pot (o podia en etapes preinformàtiques, premediàtiques) confegir un diari; una mestressa de casa també podria intentar-ho. Com en el cas de les cartes, els autodiariis que més transcendència han tingut són els escrits per artistes o escriptors, com el d'Anaïs Nin, o el de Sylvia Plath fins que es va suïcidar. Però, es pot assegurar que aquests diaris foren escrits sense pensar en la publicació?

Podeu completar aquestes nocions a Behar, J. (1991). Observación y análisis de la producción verbal de la conducta. A T. Anguera (Ed.), *Metodología Observacional en la Investigación Psicológica. Vol. 1: Fundamentación* (pp. 331-388). Barcelona: PPU.

Els diaris que interessin a l'observació documental són els autodiariis, documents en què el subjecte s'implica personalment i es retrata, de cara a ell mateix, amb força llibertat i de manera fiable.

Autobiografies i memòries

Les autobiografies i memòries són textos retrospectius creats per un subjecte on narra en prosa la totalitat o una part substancial de la seva vida.

■ Trets principals de les autobiografies

- Com en els diaris, en una autobiografia o en una memòria el subjecte és protagonista i autor a la vegada, i el text està redactat en primera persona. No cal dir que això les distingeix fàcilment d'una biografia, en què una persona conta, en tercera persona, la vida d'una altra; també les diferencia de les anomenades etnografies, on el tema del relat no es focalitza en l'autor, sinó en l'ambient que ha viscut.
- El text, en principi, està escrit amb relativa llibertat, malgrat que més avall matisarem aquesta afirmació.
- Aquesta biografia, així succintament caracteritzada, de vegades s'anomena *biografia directa*.

És possible traçar línies de diferenciació entre les autobiografies i les memòries, atribuint a les memòries una elaboració més tècnica i continguts més indirectes, no tant recuperats de la memòria de l'autor com de documents preexistents com cartes, diaris o arxius. Per als nostres objectius, que són tractar aquests materials com a registres documentals o d'observació indirecta, aquesta diferenciació és innecessària.

- El model més corrent d'autobiografia és el de la que ha estat concebuda i desenvolupada amb **expectatives de publicació** o, si més no, pensant que el contingut algun dia veurà la llum. Aquestes previsions fan que aquests textos perdin el caràcter íntim i personal que, en canvi, sí poden oferir els diaris. Això és especialment cert quan l'autobiografia és d'un artista, polític o persona amb projecció pública.
- Naturalment, convé **no confondre les autobiografies amb les històries de vida**: s'escriuen o es dicten després d'una sol·licitació en aquest sentit de l'investigador; a més a més abracen una part de la vida del subjecte al voltant de fets significatius, i no la globalitat; són, com hem vist, microtextos i no macrotextos.
- De fet, les autobiografies i memòries són el document d'interès psicològic de major longitud. A causa de l'extensió que tenen i, també, al caràcter **retrospectiu**, acaben essent el resultat d'un **pla textual**, d'un projecte de reconstrucció de la pròpia vida a partir del record, amb l'ajuda del record d'altres i, de vegades, de documents.

Aquesta planificació fa que el producte final aparegui a la nostra atenció com un text força elaborat, text que fins i tot pot mostrar una estructura novel·lada o dramàtica. Tanmateix aquest acabat té com a contrapartida el caire més aviat **convencional** dels continguts, més sotmesos que en altres documents a les normes estilístiques o socials.

- El subjecte o heroi de la història tractarà de donar sempre una imatge defensable des d'algun punt de vista, o decididament acceptable, directament o indirectament positiva; una imatge tirant a "oficial", en definitiva. És poc freqüent que en un text d'aquesta mena figuri la confessió d'experiències molt íntimes o que els climes mentals de l'autor hi siguin representats amb transparència integral.

■ Consideracions sobre el valor de les autobiografies i memòries

- Com que són textos que miren en la direcció retrospectiva, en la confecció és crucial el paper de la memòria a llarg termini de l'autor, conservant els records o elaborant-los i transformant-los. També és important l'ajuda que pot aportar la memòria col·lectiva de l'entorn social que habita l'autor en el moment d'escriure.

A causa d'aquest desfasament temporal entre els fets narrats i l'acte de plasmar-los al paper o a la pantalla de l'ordinador, passa sovint que les categories interpretatives emprades en el moment d'escriure difereixen lleugerament o radicalment de les que eren vigents quan les experiències relatades van tenir lloc.

Lògicament, també hi ha el risc que la memòria perdi, ocultí o deformi els esdeveniments llunyans en el temps. Pot passar, per exemple, que la infantesa rebi una atenció insuficient, per manca d'informació, amb la qual cosa faltará la matriu de les vivències posteriors. O, a l'inrevés, pot passar que els pares, familiars o amics desapareguts rebin una atenció excessiva per raons sentimentals, independentment de la incidència real que van tenir en els fets. En tot cas en una autobiografia és difícil jutjar de la mateixa manera els fets remots en el temps, esvaïts en el record, subjectes a valoracions poc adequades després de tants anys, i els fets recents, respecte dels quals l'autor pot disposar de poca distanciació o perspectiva.

- Malgrat que les estratègies d'organització del text admeten alguna variació, el més habitual és que la pròpia

vida sigui narrada per **ordre cronològic**. Se suposa que l'autor d'un text d'aquestes característiques dialoga amb ell mateix, de manera que els fets i experiències que conformen el text final són els més significatius per a ell.

Per aquesta mateixa raó en una autobiografia sovint trobarem les fases més conflictives o agitada de la història del subjecte que l'ha escrit, que solen ser les més transcendents des del seu punt de vista; i, menys freqüentment, les més monòtones i rutinàries.

Ara bé, com que es tracta de documents ambiciosos pel que fa a l'extensió, una selecció de fets molt esbiaixada o incompleta es jutja negativament; s'entén com una mancança dintre del projecte totalitzador de representar la pròpia vida en el paper.

- Com en el cas dels diaris, doncs, la consistència d'aquesta mena de document no se supedita a la rellevància suposadament objectiva del material seleccionat i tractat, sinó a la significació que el subjecte li atorga. Al capdavall, les autobiografies sovint creuen la frontera entre ficció i realitat. I passa sovint que l'autor introdueix encadenaments lògics o coherència allà on no n'hi havia, o no n'hi havia per a una àmplia audiència. Tal vegada intentarà oferir una imatge racional i, a més, sintètica, d'ell mateix, com si el rumb de la seva existència hagués estat constant i rectilini.

Com va dir Julián Marías "La manera de hablar de una vida concreta es precisamente narrarla, porque es la expresión que se ajusta a su carácter de acontecimiento temporal, sucesivo, proyectivo".

Devem aquesta cita al text, ja citat en altres llocs, de Behar, J. (1991). Observación y análisis de la producción verbal de la conducta. A T. Anguera (Ed.), *Metodología Observacional en la Investigación Psicológica. Vol. 1: Fundamentación* (pp. 331-388). Barcelona: PPU.

Les biografies que interessin a l'observació documental són les autobiografies, documents on el subjecte crea un text més aviat convencional que presenta, de cara al possible públic, la globalitat de la seva vida.

Diferències entre diaris i autobiografies

Els diaris i les autobiografies tenen característiques comunes i altres de diferents.

Sintetitzarem a continuació les principals línies de diferència i semblança entre els diaris –particularment, els autodiari– i les autobiografies, diferències que hem anat mencionant al llarg dels paràgrafs anteriors.

Diferències

Diaris	Autobiografies
Comprenen fases de la vida de l'autor, però rarament la totalitat.	Una autobiografia abraça la totalitat o la quasi totalitat de la vida del narrador.
Són textos de longitud moderada i donen una visió fragmentada i parcial de l'autor.	Són textos més extensos que els diaris i ofereixen una visió de conjunt de la vida de l'autor.
El text d'un diari no obeeix a un pla i té un aspecte improvisat en la majoria de casos.	Els textos autobiogràfics segueixen un pla, estan elaborats i presenten un acabat formal, amb estructura novel·lada o dramàtica.
Els diaris, en principi, no estan pensats perquè es publiquin.	Les autobiografies estan destinades a ser publicades.
Els continguts d'un diari tendeixen a ser visceral, incloent sovint material confidencial; revelen la intimitat de la persona que els ha posat per escrit.	Els continguts d'una autobiografia tendeixen a ser convencionals, estan més subjectes a la necessitat d'una imatge pública positiva.
Els fets relatats es recullen en el moment present o poc després; l'autor recorre a la seva memòria a un termini curt o mitjà.	Els fets són reconstruïts mitjançant records a llarg termini; els continguts són totalment retrospectius. De vegades s'utilitzen altres fonts a banda de la memòria.
Les categories d'interpretació dels fets narrats són les que fa servir l'autor en el temps present de redacció del diari.	Les categories d'interpretació dels fets narrats poden haver canviat en el moment d'escriure respecte a les que s'utilitzaven en l'època dels fets narrats.
L'ordre de l'exposició és necessàriament cronològic.	L'ordre de l'exposició pot no ser cronològic, encara que ho sol ser.

Semblances

Ambdós són textos o documents en què narrador i protagonista coincideixen.
Ambdós són textos escrits en primera persona.
Són, tant en un cas com en l'altre, documents en prosa estudiats per observació indirecta.
Són materials vàlids i fiables en tant que retrats de la subjectivitat de l'autor, no necessàriament com a reculls objectius de la realitat viscuda.
Tenen un valor principalment idiogràfic: cada diari o autobiografia forma un univers particular d'informació.

Els diaris i les autobiografies es diferencien bàsicament en les dimensions present-passat i privat-públic i s'assemblen perquè se centren en l'autor i protagonista.

Exercicis d'autoavaluació

- Assenyalau quina de les següents modalitats de diari constitueix la més pròpia, com a material d'estudi, de la investigació qualitativa.
  - L'exodiari.
  - El diari manuscrit.
  - L'autodiari.
  - El diari dictat.
- Un document i una transcripció es diferencien, fonamentalment, en el fet que...
  - el document és produït o escrit directament pel seu subjecte-autor; la transcripció és produïda pel científic a partir del discurs verbal del subjecte.
  - el document és produït o escrit pel científic a partir del discurs verbal del subjecte; la transcripció és produïda directament pel seu subjecte-autor.
  - el document és sempre manuscrit; la transcripció pot ser manuscrita o en suport informàtic.
  - el document té un caràcter oficial; la transcripció no el té.
- Les històries de vida se solen aconseguir per mitjà...

- d'entrevistes estructurades o tancades.
  - d'entrevistes no estructurades o en profunditat.
  - de qüestionaris per correu, electrònic o normal.
  - d'autoinformes.
4. Sovint es demana a la tècnica de transcripció que sigui capaç de recollir els aspectes paralingüístics de la parla. Aquests es refereixen a...
- l'entonació, la cadència del discurs, les pauses, l'allargament de fonemes, els sons orals (ronquera, tos, badalls).
  - els torns de conversa, les interrupcions i encavalcaments de la parla dels interlocutors.
  - les expressions de tipus regressiu, semblants a la parla d'un nen petit.
  - la gesticulació i les expressions de la cara.
5. En la notació d'Heritage, la transcripció en majúscules simbolitza...
- que el que diu el subjecte és especialment important en aquell context.
  - que la persona que parla és la que té el rol dominant.
  - que la frase té connotacions agressives.
  - que el volum de veu és relativament alt en relació amb el context.
6. No tots els documents poden ser considerats, estrictament parlant, productes purs d'observació indirecta, sense barreja d'altres tipus d'observació. De fet, els únics que poden ser considerats sempre així són...
- els documents creats a demanda.
  - els documents espontanis (o no creats a demanda).
  - les històries de vida.
  - els documents personals o no oficials.
7. El fet que un document sigui públic no vol dir que també sigui oficial. La diferència entre ambdues qualificacions rau en el fet que...
- els documents públics estan adreçats a més gent que els oficials.
  - els documents oficials estan adreçats a més gent que els públics.
  - els documents oficials són generats per institucions jurídiques o polítiques i poden ser d'accés restringit.
  - els documents públics són generats per institucions jurídiques o polítiques i poden ser d'accés restringit.
8. Quin dels següents tipus de documents exhibirà més reactivitat?
- Un document espontani.
  - Un document privat.
  - Un document públic.
  - Un document creat a demanda.
9. L'avantatge principal d'un document creat a demanda és que...
- el tenim quan el necessitem i no abans ni després.
  - el controlem mentre es va confegint.
  - té la forma i els continguts que necessitem.
  - el podem modificar.

10. Entre altres diferències, un diari i una autobiografia es distingeixen en el fet que...
- el text d'un diari obeeix a un pla i té una estructura narrativa més elaborada formalment.
  - el text d'una autobiografia obeeix a un pla i té una estructura narrativa més elaborada formalment.
  - el diari sol ser més extens i més continu.
  - l'autobiografia de vegades no és narrada en primera persona.
11. Entre els objectius de la recerca etnometodològica hi ha el...
- d'assajar la metodologia emprada per l'antropologia cultural i social per tal d'aplicar-la a la psicologia.
  - d'investigar a la manera dels etnòlegs la societat a la qual pertany l'investigador.
  - de fer investigació ètnica, és a dir, centrada en les diferents ètnies que viuen i s'adapten al nostre entorn cultural.
  - d'estudiar els mètodes que utilitza la gent per a organitzar el seu món i justificar la seva acció dintre d'aquest.
12. Quan un subjecte fa un autoinforme (entès com un microtext),...
- crea lliurement un text sobre el tema que vol.
  - crea lliurement un text sobre el tema que li marca el terapeuta, l'educador o el professional.
  - crea un text sobre el tema que li marca el terapeuta, l'educador o el professional, seguint també pautes precises de com escriure'l.
  - omple una plantilla especialment preparada pel terapeuta, l'educador o el professional.
13. El nucli d'una aproximació etogènica...
- són els significats tal com els percep l'investigador que professa una determinada teoria.
  - són els significats tal com els percep el subjecte en un determinat entorn sociocultural.
  - és l'estil verbal amb el qual s'expressa o en el qual escriu el subjecte.
  - són els hàbits del subjecte tal com apareixen reflectits en el seu relat.
14. En sentit operacional o pràctic un episodi social etogènic...
- és la situació que acompanya la demanda del relat, per part de l'investigador, al subjecte investigat.
  - és la seqüència necessària per tal d'acomplir una acció social, planificant-la, coordinant-la i dirigint-la.
  - coincideix amb el que narra un relat sencer, és a dir, amb la seva unitat argumental.
  - és, de fet, un episodi com els dels registres d'espècimens de Barker.
15. Un relat etogènic requereix un llenguatge...
- corrent.
  - metodològicament correcte.
  - sintàcticament correcte.
  - descriptiu.
16. Per a un etnometodòleg, el relat o la declaració verbal d'un subjecte...
- retrata aproximadament, però objectivament, una determinada realitat social.
  - és la realitat social o una part d'aquesta.
  - és una versió subjectiva d'una certa realitat social.
  - expressa simplement el punt de vista i l'estat d'ànim del subjecte.

17. Una manera correcta de descriure una història de vida és dir que és...
- un diari incomplet.
  - un epistolari.
  - una autobiografia parcial.
  - un informe clínic.
18. Un dels objectius preferents en la tradició d'ús de les històries de vida és el de...
- recollir informació sobre la visió que una persona té de la seva adaptació a una certa cultura.
  - conèixer les raons que una persona al·lega a l'hora de decidir tenir fills.
  - recollir informació sobre els canvis de relacions d'una persona al llarg de la seva vida.
  - construir la història clinicopsicològica d'un pacient des del seu naixement fins al moment de l'entrevista.
19. La contrastabilitat d'un autoinforme...
- és menor com menys temps porta el subjecte tractant-se amb el terapeuta.
  - és menor com més es refereixen els seus continguts a estats mentals o emocionals.
  - és major quan el subjecte ha sol·licitat voluntàriament ser tractat o estudiat.
  - és major quan el subjecte el realitza per pròpia iniciativa, sense que ningú li ho demani.
20. El tret diferencial que caracteritza una carta, en tant que document, i la distingeix de qualsevol altre document és...
- el fet que, obligatòriament, està escrita sobre un suport de paper.
  - la seva dimensió interactiva, des de qui l'escriu al destinatari.
  - el fet que és un procediment comunicatiu tan antic com l'escriptura.
  - la circumstància que mai no se'n considera una de sola, sinó moltes.
21. Amb vista a l'anàlisi d'una carta, el destinatari, la data i les referències temporals, i la correspondència prèvia, consegüent o paral·lela, donen informació essencial per a la seva...
- contextualització.
  - selecció.
  - interpretació.
  - resposta.
22. En general, el document personal més complet i representatiu de la idiosincràsia o manera de ser i pensar d'un subjecte és...
- el diari.
  - la carta.
  - l'autobiografia.
  - el relat.
23. Des de l'òptica de l'observació documental estricta els diaris proporcionen materials relativament fiables perquè...

- l'autor sap que, a la llarga, els seus continguts seran fets públics o publicats.
- reflecteixen un component exhibicionista que fa que l'autor no amagui res del que sent o pensa.
- un bon analista és capaç de llegir entre línies el que l'autor no ha escrit o no volia escriure.
- és privat, no té destinatari, fora del mateix autor; i ha estat escrit en temps present o quasi present.

24. En una autobiografia les fases de la vida de l'autor que solen ocupar més espai són...

- les de la infantesa.
- les més monòtones i rutinàries.
- les més agitades i conflictives.
- Depèn de l'autor.

25. Els autoinformes són documents especialment indicats per a estudiar...

- comportaments egocèntrics o narcisistes.
- actituds públiques de persones públiques.
- subjectes introvertits.
- comportaments que es donen en l'esfera privada.

26. Els documents, com a material d'observació indirecta, no han de presentar sempre forma escrita; també poden existir en forma audiovisual.

- Cert
- Fals

27. En el fons les operacions de transcripció són equivalents a les de categorització.

- Cert
- Fals

28. Abans de treballar un document cal classificar-lo i fer-ne una fitxa on han de figurar tots els seus trets essencials.

- Cert
- Fals

29. Els escenaris d'evocació d'una història de vida no són solament els del present i passat del subjecte, sinó també els que corresponen al present de la relació entre subjecte i investigador.

- Cert
- Fals

30. Els diaris i les autobiografies s'assemblen en el fet que tots dos són escrits en primera persona i en el fet que, en tots dos, protagonista i autor coincideixen.

- Cert
- Fals

Enllaços d'interès

A <http://maple.lemoyne.edu/~hevern/nrmaster.html> hi ha una guia de psicologia narrativa a Internet. Els epígrafs que val més la pena visitar en el portal són "The self in narrative autobiography", "Oral History" i "Storytelling", tot i que no solament parlen de registres sinó també d'anàlisis.

Bibliografia

- Delgado, J. M. i Gutiérrez, J. (1995). *Métodos y técnicas cualitativas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Síntesis. [Capítols 6 i 10.]
- Denzin, N. K. i Lincoln, Y. S. (1994). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks (Cal.): Sage. [Capítols 16, 18, 24, 29]
- Mucchielli, R. (1974). *L'Observation psychologique et psychosociologique*. Paris: ESF.
- Webb, E. T., Campbell, D. T., Schwartz, R. D., Sechrest, L., i Grove, J. B. (1981). *Non reactive measures in the Social Sciences*. Boston: Houghton. [Sobretot els capítols 4 i 6.]
- Werner, O. i Schoepfle, G. M. (1987). *Systematic Fieldwork*. Newbury Park (Cal.): Sage. [Sobretot la primera part.]